

DE ROODBORSTTAPUIT

PERIODIEK VAN HET SAMENWERKINGSVERBAND VAN OOST-BRABANTSE VOGELWERK GROEPEN

VWG-EN AAN HET WOORD

Vogelwerkgroep IVN OSS

Namens de VWG IVN OSS: Ineke Voets-van Erp & Fred de Wit

geelgors

OSS

vogelwerkgroep

De werkgroep VOGELS van het I.V.N. te Oss is opgericht op de Algemene Ledenvergadering in november 1979.

In december van dat jaar werd een eerste bijeenkomst belegd. Er waren toen zes I.V.N.-leden bij betrokken.

De eerste vergaderingen kenmerkten zich door ongestructureerdheid. Veel (best interessant) gepraat, maar weinig wol of beter gezegd dons. Konkreet begonnen we met excursies, dus vogels bekijken, althans proberen ze waar te nemen.

Een paar leden immers waren wel enthousiast, maar konden nauwelijks een vink van een gors onderscheiden. Die excursies hielpen wel iets, maar vooral via speciale kursussen die gestart werden in oktober 1981, kregen we echt zicht op de vogels en hun leefwereld. Onder leiding van vogelinstrukteur/kontroleur Hans de Boer uit Son hebben we vier seizoenen lang ons peil verbeterd.

Waar we ook onmiddellijk mee startten was het projekt NESTKASTEN. De gemeenste Oss had daar in het verleden veel aan gedaan, maar wegens man/tijd-gebrek was het er sinds 1974 niet meer van gekomen de nestkastjes bij te houden. Op de Osse Hei hingen nog maar twee van de tien geplaatste kasten (anno: 20 stuks).

Enige leden houden zich vanaf 1983 met speciale kasten bezig, o.a. de kerkuilkasten. Dat betekent: zelf maken, kontakt leggen met (kerk-)mensen om te mogen plaatsen, het plaatsen zelf, de controle en de administratieve verwerking.

De kasten in de bossen worden minimaal 3 x per jaar bezocht, inklusief het schoon maken en eventueel weer ophangen van met name de houtbetonkasten. Zo nopen ons de vele kasten in de "28 Bunder" tot 2 à 3 bezoeken om alles een keer gehad te hebben.

Sinds september 1980 komen we in principe een keer per maand bijeen. We 'vergaderen' niet alleen over technisch/organisatorische zaken, maar ook wel over inhoudelijke zaken. Daarvoor laten we bijvoorbeeld een gastspreker komen of iemand, die leuke dia's of filmpjes heeft. Ook video wordt regelmatig gebruikt.

2 VWG-EN AAN HET WOORD

Zaken als wintervoeding, beschermd-niet beschermd hebben we uitgezocht om te weten wat ons te doen staat.

Sinds eind 1982 zijn we aangesloten bij het SOV: het Samenwerkingsverband van Oost-Brabantse Vogelwerkgroepen. In deze groep worden o.a. voor ons interessante ervaringen uitgewisseld.

De laatste jaren zijn de tellingen van vogels erg belangrijk. Er zijn diverse telmethoden en diverse opdrachtgevers. Zo hebben we meegedaan aan de SOVON-telling ten behoeve van de Atlas voor winter- en trekvogels in Nederland.

Voor de Provinciale Planologische Dienst hebben we nu al enige seizoenen de broedvogels geteld in agrarische gebieden rondom Oss. Andere inventarisaties waaraan wij meedoen zijn: P.T.T.-project met 5 routes; de Bekentellingen van het SOV en het Broedvogelmonitoringproject.

De aandacht van de Osse VWG was en is nog steeds in grote mate gericht op het wel en wee van de vogels in en rond het natuurpark OSSERMEER, waar al jarenlang door leden de vogels geïnventariseerd worden. Vanaf hier start dan ook onze maandelijkse fiets- of wandeltocht voor vogelliefhebbers. Het OSSERMEER bestaat uit: een dode zijarm van de Maas, nu een wetering; een als ijsbaan bedoeld stuk grond/water, dat echter nooit dicht vriest vanwege kwelwater (dus wel geregeld waadvogels te zien); een oud, sinds 1968 niet meer gebruikt zwembadencomplex en vanaf hier een 100 tot 200 m. brede strook grond van circa 1 km. lengte. Het geheel is beplant met grienden, riet en maasheggen of heeft als bestemming hooiland en vogelbos. Dit circa 10 ha. grote natuurpark ligt ten noorden van de bebouwde kom van Oss, met als buffer een groot sportveldencomplex. Het ligt verder in agrarisch poldergebied met veel water, waarvan de rivier de Maas op circa 2 km.

In 1985 zijn de volgende nieuwe activiteiten gestart: het uitgeven van een eigen vogelblad "DE SCHRIJVERIK". Het is een soort nieuwsbrief/streekblad met vogelnieuws uit eigen regio en verslagen van de VWG-activiteiten. Ook algemene vogelzaken worden aangeroerd. Onze eerste (experimentele) jaargang is wat ons betreft een succes: het 2-maandelijkse verschijnende blad heeft al meer dan 50 betalende abonnees.

Najaar 1985 hebben we een basis-vogelkursus gestart, gegeven door enkele VWG-leden. Deze cursus was snel volgeboekt met 25 cursisten en lijkt een groot succes te worden. Wij hopen daarmee ook dat enige cursisten onze VWG-gelederen zullen gaan versterken.

V.W.G. Oss is een onderdeel van het IVN, afdeling Oss e.o. Het lijkt nog steeds een kleine club, maar de meeste van de 13 leden zijn erg actief. Een uitbreiding met nieuwe actieve leden is zeker gewenst om de vele bestaande en toekomstige taken te kunnen (blijven) vervullen.

We schrijven ook artikelen/verslagen in het 10 keer per jaar verschijnende IVN INFO-blad, onder de naam VWG "De Geelgors". Wij vinden dit vogeltje, met als streeknaam Schrijverik, de moeite (van het beschermen) waard.

Dat is mede onze doelstelling: bescherming van de vogels en hun biotopen. Andere activiteiten waaraan ook reeds (op bescheiden schaal) gewerkt wordt, zijn: wintervoeding, fenologie, weidevogelbescherming en publieksexkursies.

Als VWG-groep gaan we ook regelmatig op stap.

PLANNEN voor de (nabije) toekomst (kunnen) zijn:

- een (gier-)zwaluwen-project (middels nestkastplaatsing en voorlichting)
- het opstarten en mede 'beheren' van VRIJE vogelreservaten
- meewerken aan onderhoud en beheer van het natuurpark "Ossermeer", in samenwerking met de dienst Publieke Werken van de Gemeente Oss en zo mogelijk samen met andere milieuvrienden/organisaties.

Werk genoeg dus aan de groene winkel.

Met de vogelwacht uit Uden e.o. hebben we regelmatig contact en direkte uitwisseling van ideeën of activiteiten. Zo gaan enige leden van Oss al enkele jaren met Uden mee naar de jaarlijkse Waddenweken. Tot slot wensen wij het SOV veel sterkte toe. Het is ook ons belang dat er een krachtige vogelobby is in Brabant.

OSSERMEER

SAMENWERKINGSVERBAND VAN WEST-BRABANTSE VOGELWERK GROEPEN (SWEV) OPGERICHT

Namens het SWEV: Ad Nuyten

Bij het lezen van het woord SWEV zal menig een denken: alweer een nieuw soort frisdrank op de markt? Nee, gelukkig niet, want SWEV staat voor Samenwerkingsverband West-Brabantse Vogelwerkgroepen, waar ik wel graag wat reclame voor wil maken.

Al in de beginjaren '80 werden er schuchtere pogingen ondernomen op het gebied van samenwerken. Veel vruchten wierp het toen helaas niet af, de tijd was er kennelijk niet rijp voor. In 1984 echter kwam er een kentering en zijn er vergaderingen geweest waar afgevaardigden van verschillende groepen bij betrokken waren. Uit deze vergaderingen bleek duidelijk een behoefte aan en geloof in het nut te bestaan van een samenwerkingsverband.

Per 1 januari 1985 is dan ook het SWEV "officieel" gestart met zijn activiteiten.

Het hoofddoel van het samenwerkingsverband is om de kennis en de activiteit die er op vogelgebied is in West-Brabant te bundelen, te stimuleren en uit te breiden, om daarmee in te kunnen spelen op het voorkomen van aantasting van de natuur in de meest ruime zin van het woord. Hiertoe is het SWEV van plan activiteiten te gaan ontwikkelen. Gedacht wordt aan ondermeer:

- het uitvoeren van projecten (bijvoorbeeld tellingen en inventarisaties) op meer dan lokale schaal
- simultaantellingen (bijvoorbeeld watertellingen)
- het vergelijken van gegevens uit de diverse regio's
- het bevorderen van contacten tussen groepen en vogelaars onderling
- het stimuleren van een vogelvriendelijke mentaliteit, zowel bij het publiek als bij bestuurlijke instanties.
- betere verspreiding van activiteiten, voorkomen van dubbelwerk en het opvullen van "lege"gebieden.
- het benutten van gegevens van individuele vogelaars.
- het leggen en onderhouden van contacten met groeperingen en instanties die in verband staan met de werkzaamheden van het SWEV.
- samenwerken met het Samenwerkingsverband van Oost-Brabantse Vogelwerkgroepen (SOV).
- het publiceren van gegevens middels aansluiting bij het blad "De Roodborsttapuit" van het SOV.
- deelname aan SOVON activiteiten. Bovendien tracht SOVON in den lande districtsraden op te richten, hetgeen prima kan samenvallen met het samenwerkingsverband.
- educatieve activiteiten.

Een hele lijst vol met idealen natuurlijk, waarvan je onmogelijk kan verwachten dat alles in een keer dan maar vanzelf loopt.....

Een ding is zeker: de goede wil is er bij:

- Vereniging voor vogel- en natuurbescherming Etten-Leur.
- Vogelwerkgroep de Klamper Roosendaal
- Vogelwerkgroep Bergen op Zoom.
- Ken en Geniet, Dongen.
- Natuurvereniging Dongemond
- Madese Natuurvrienden
- IVN Ulvenhout
- West-Brabantse Vogelwerkgroep

Hopelijk gaan andere groeperingen ook de zin van het SWEV inzien. Het SWEV zal proberen (beter, vernieuwd), contact met ze, te maken. Maar wat er tot nu toe (juni 1985) zo ongeveer op het gebied van samenwerking gebeurd?

- Samenspraak over de verdeling van "kerkuilgebieden" in de buurt van Steenberg, tussen Vogelwerkgroep Bergen op Zoom en de West-Brabantse Vogelwerkgroep
- Watervogeltellingen seizoen 1984/85 en 85/86: maandelijkse tellingen van oktober tot en met maart. Deelnemende groepen: Etten-Leur, Madese natuurvrienden en West-Brabantse Vogelwerkgroep.
- Huiszwaluwproject: Roosendaal, Etten-Leur en West-Brabantse Vogelwerkgroep.
- RVK Aa of Weerijs: broedvogelinventarisatie door Etten-Leur en West-Brabantse Vogelwerkgroep
- Dialezing over Turkije gehouden in Breda, Etten-Leur en Bergen op Zoom januari 1985.
- Ingezonden door Ken en Geniet Dongen diverse waarnemingen rond Dongen.
- Uitwisselen van verenigingsbladen
- Overleg inzake oeverzwaluwkolonies tussen Roosendaal en West-Brabantse Vogelwerkgroep.
- 9 april 1985: de allereerste contactavond voor Westbrabantse vogelaars te Etten-Leur, georganiseerd door het SWEV en SOVON

Bij deze gebeurtenis wil ik wat uitgebreider stilstaan. Onder de 41 aanwezigen waren naast de Westbrabantse vogelaars, vertegenwoordigers aanwezig van de KNNV Tilburg, Vogelwerkgroep Midden-Brabant, SBB, SOV en SOVON.

De avond werd geopend door T. Bakker, Vogelwerkgroep Bergen op Zoom, die in vogelvlucht de geschiedenis en doelstelling van het SWEV de revue liet passeren. Daarnaast was het de beurt aan mij om aan de hand van grafieken en topografische kaarten iets te laten zien en te vertellen over de resultaten van watervogeltellingen in Noordwest Brabant en om enkele projecten toe te lichten, te weten: het Huiszwaluwproject en de Broedvogelinventarisatie in het RVK gebied de Weerijs, gemeente Rijsbergen.

Na een korte pauze hield H. Sierdsema, de nieuwe districtscoördinator van het SOVON voor West-Brabant, met dia's een lezing over het nieuwe SOVON project, het Bijzondere Soorten Project (BSP).

Zoals je ziet is er al het een en ander gebeurd. En er staat nog meer te gebeuren, en dit zal de komende jaren steeds meer zijn vruchten af kunnen werpen ten behoeve van de natuurbescherming in West-Brabant.

Adres: Vondelstraat 64, 4819 HE Breda

Hieronder de namen van contactpersonen van verschillende verenigingen:

Ton Bakker	Vogelwerkgroep Bergen op Zoom	01640-56581
Simon den Dubbelden	Vogelwerkgroep de Klamper R'daal	01650-56402
Jac. Aerts	Vogelwerkgroep Etten-Leur	01608-32937
Cor Huygens	Madese Natuurvrienden	01626- 5405
Ad de Rooij	Dongemond, Raamsdonkveer	01621-15323
	Ken en geniet, Dongen	01623-17746
Henk Sierdsema	Distriktcoördinator SOVON	013-684513
Andre Smit	SBB	013-678755
Ad Jansen	Kerkuilen West-Brabantse VWG	076-614150
Andre Nuyten	Kerkuilen Bergen op Zoom	01640-57889
Ad Nuyten	West-Brabantse Vogelwerkgroep	076-145677

SOV BERICHTEN

SOV heeft een nieuwe voorzitter

Sinds december 1985 heeft het SOV een nieuwe voorzitter: Ben de Ruyter van de Vogelwerkgroep Geldrop. Onze oude voorzitter Sjef Benders kon zijn taak in verband met drukke werkzaamheden niet meer voortzetten. Wel blijft Sjef bestuurslid van het SOV.

Het SOV bedankt Sjef voor zijn inzet en fijne samenwerking en wenst Ben veel succes toe met het voorzitterschap.

Samenwerking met het Staatsbosbeheer over automatisering van vogelwaarnemingen een feit.

In de Roodborsttapuit jaargang 4, nummer 2 is een SOV-bericht gepubliceerd met betrekking tot het waarnemingen-archief, zoals het SOV dat wil opstarten. Op dat moment was nog niet bekend of een automatisering van de gegevens gerealiseerd zou kunnen worden.

Op 14 november 1985 heeft het SOV hierover gesproken met het Staatsbosbeheer in Utrecht. Dit overleg verliep bijzonder plezierig, hetgeen in een samenwerkingsovereenkomst heeft geresulteerd. Het SOV zorgt ervoor, dat er zoveel mogelijk losse vogelwaarnemingen op de juiste wijze worden verzameld, hetgeen natuurlijk sowieso de bedoeling is.

Wat het Staatsbosbeheer in "ruil" hiervoor doet, vindt u beschreven in de hierna volgende brief. Kortom: alles wat het SOV zou willen wordt door het Staatsbosbeheer gedaan.

ministerie van landbouw en visserij

staatsbosbeheer

rijksdienst voor bos, natuur en landschap

rijkskantoorgebouw "westraven"
postbus 20020 3502 LA UTRECHT

telefoon (030) 859111 telex 47542
adres: griffioenlaan 2 utrecht

(westraven is bereikbaar vanaf station C.S. met
de sneltram)

Insp. Natuurbehoud/
FF/B.

Aan de Secretaris SOV
de heer T. Heijnen
Boschdijk 1081
5626 AG EINDHOVEN

uw brief van
uw kenmerk
onderwerp automatiseringssamenwerking
SBB-SOV.

datum 17 DEC. 1985
ons kenmerk 66991
doorkiestel. 852565

bijlage(n)

In aansluiting op het gesprek dat u op 14 november jl. voerde met mijn medewerker ir. H.A. Boeschoten, kan ik u het volgende mededelen.

Binnen het Samenwerkingsverband van Oostbrabantse Vogelwerkgroepen (SOV) zijn afspraken gemaakt over het gebruik van een uniforme waarnemingskaart voor de zg. "los" waargenomen vogels.

Bij gebruik van deze kaart door de leden van de aangesloten werkgroepen zal het mogelijk zijn met deze waarnemingen een geautomatiseerd bestand op te bouwen.

In het kader van de doelstellingen van het Natuurwetenschappelijk Archief (N.W.A.) en het toekomstige BIC (Biogeografisch Informatie Centrum) is SBB geïnteresseerd in deze gegevens.

Conform hetgeen besproken in bovengenoemd gesprek bevestig ik de volgende gemaakte afspraken:

1. SBB levert jaarlijks en tijdig voldoende door u in overleg met SBB ontworpen gestandaardiseerde formulieren.
Daarnaast zal SBB zorgdragen voor vermenigvuldiging van door u vervaardigde handleidingen alsmede telverslagen etc.
2. SBB vergoedt de portokosten van in het kader van dit project verstuurd poststukken aan de medewerkers van dit project, met dien verstande dat grotere hoeveelheden vanuit kantoorgebouw "Westraven" verzonden dienen te worden.

8 SOV-BERICHTEN

3. SBB regelt, i.s.m. het Rijksinstituut voor Natuurbeheer, dat de inkomende post via het NWA antwoordnummer in Arnhem doorgezonden wordt naar een door u te bepalen adres.
4. SBB draagt de kosten en de zorg van de verponsing van de formulieren op magneetband.
5. SBB zorgt voor uitdraai van gegevens (listings etc.).
6. In overleg met NWA- c.q. BIC -medewerkers kan gesproken worden over geavanceerde uitvoer van gegevens (kaarten, statische bewerkingen etc.).
7. SBB draagt zorg voor de bestandsopbouw en krijgt dit bestand ter beschikking voor het dagelijkse, interne gebruik; dit binnen het kader van de doelstellingen van het SBB.
8. Ter beschikkingstelling van gegevens aan derden zal alleen geschieden in overleg tussen de coördinatoren van het project en degenen die belast zijn met de leiding van het NWA c.q. BIC.

De adjunct-directeur Terreinbeheer,

dr. C.F. van Beusekom.

i.a.a. SOVON p/a RIN-Arnhem
- hfd. Terreinbeheer Tilburg

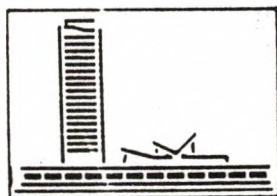
Samenwerkingsovereenkomst tussen SOV en PPD een feit.

In 1983 is de Provinciale Planologische Dienst (PPD) van Noord-Brabant begonnen met een avifaunaonderzoek in het streekplangebied Midden en Oost Brabant.

Aan dit project werken enkele tientallen vrijwilligers mee, die vertegenwoordigd worden door het SOV.

Allerlei zaken aangaande het onderzoek worden besproken in de "Commissie Avifauna-onderzoek Midden- en Oost-Brabant", waarin naast PPD-medewerkers en twee afgevaardigden van het SOV ook twee personen van respectievelijk NMF en RIN zitting hebben.

Een van de taken van de commissie bestond uit het regelen van het gebruik van de vogelgegevens. Dit is nu afgerond en het heeft geresulteerd in een samenwerkingsovereenkomst, die hierna is weergegeven.

Overeenkomst tussen de provinciale planologische dienst van Noord-Brabant en het Samenwerkingsverband van Oost-Brabantse Vogelwerkgroepen betreffende het gebruik van gegevens verzameld in het kader van het "avifauna-onderzoek midden en oost Brabant".

Inleiding.

De provinciale planologische dienst van Noord-Brabant (PPD) is in 1983 gestart met een systematisch onderzoek naar de broedvogelbevolking van het agrarische landschap in midden en oost Brabant. Het hiervoor benodigde inventarisatiewerk (veldwerk) is en wordt enerzijds verricht door een aantal PPD-medewerkers en anderzijds door enkele tientallen vrijwilligers. Deze vrijwilligers worden vertegenwoordigd door het Samenwerkingsverband van Oost-Brabantse Vogelwerkgroepen (SOV).

De methodische opzet en de organisatie, evenals de verwerking van de verzamelde en te verzamelen gegevens, is in handen van de PPD. De gegevens zijn en worden op twee wijzen verwerkt:

- a. op schrift in de vorm van een "boekje" per telgebied (inventarisatie-eenheid), met daarin een overzicht van alle verzamelde gegevens inclusief verspreidingskaarten van de zogenaamde kwantitatieve telsoorten;
- b. op diskette c.q. tape (computerverwerking) en wel per kilometerhok en telgebied.

Zowel bij a als b gaat het om basisgegevens: ruwe, nog niet bewerkte gegevens. De basisgegevens zullen ten behoeve van het planologische werk van de PPD volgens bepaalde criteria worden bewerkt. Na een dergelijke bewerking worden de gegevens geïnterpreteerde gegevens genoemd.

Overeenkomst.

De PPD en het SOV komen het volgende overeen.

1. Er wordt in deze overeenkomst geen onderscheid gemaakt in gegevens, welke door de PPD-medewerkers zijn en worden verzameld en in gegevens, die door de vrijwilligers zijn en worden verzameld.
2. Twee typen van gegevens worden in deze overeenkomst onderscheiden.
 - a. Basisgegevens: de ruwe, niet bewerkte gegevens. Het gaat hier om gegevens over:
 - presentie/absentie van soorten per gebiedseenheid;
 - aantallen broedparen van soorten en hun verspreiding per gebiedseenheid;
 - dichtheden van soorten per gebiedseenheid;
 - totaal aantal soorten per gebiedseenheid.
 - b. Geïnterpreteerde gegevens: gegevens welke volgens bepaalde, nader overeen te komen, interpretatiecriteria zijn bewerkt.
3. a. De basisgegevens zijn, zonder dat daarvoor toestemming van het SOV benodigd is, beschikbaar:
 - voor intern gebruik door de PPD;
 - aan het Rijksinstituut voor Natuubeheer (RIN);
 - aan de Samenwerkende Organisaties Vogelonderzoek Nederland (SOVON) ten behoeve van haar landelijke inventarisatieprojecten;

- aan de consultant Natuur, Milieu en Faunabeheer (NMF) van de provincie Noord-Brabant;
- het SOV, ook nadat het avifauna-onderzoek van de PPD is afgesloten. Overige instellingen, die een natuurwetenschappelijk doel dienen, kunnen hieraan na overeenstemming tussen de PPD en SOV worden toegevoegd.

Het verstrekken van basisgegevens aan overige belangstellenden c.q. belanghebbenden kan alleen geschieden na toestemming van het SOV. De verstrekte gegevens mogen door de aanvrager niet aan derden worden doorgegeven.

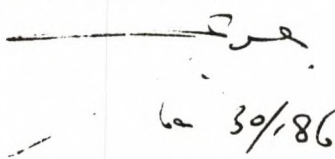
De verantwoordelijkheid voor de interpretatie van de basisgegevens berust bij de aanvrager.

- b. De basisgegevens worden volgens bepaalde interpretatiecriteria bewerkt tot geïnterpreteerde gegevens. Ten aanzien van deze bewerking dient overeenstemming te bestaan tussen de PPD en het SOV.
- c. De geïnterpreteerde gegevens zijn in principe voor iedereen beschikbaar.
De verantwoordelijkheid voor verder gebruik van de geïnterpreteerde gegevens berust bij de aanvrager.
- d. Een verzoek om het verkrijgen van zowel basisgegevens als geïnterpreteerde gegevens dient schriftelijk bij de PPD te worden ingediend. De PPD houdt het SOV op de hoogte van de binnengekomen en eventueel ingewilligde verzoeken.
- e. In rapporten, publicaties en dergelijke, waarvoor gebruik is gemaakt van door de PPD Noord-Brabant verstrekte avifaunagegevens dient bronvermeldingplaats te vinden. Tevens dient vermeld te worden dat interpretatie van de gegevens en daarna verbonden conclusies geheel onder verantwoordelijkheid van de aanvrager c.q. bewerker vallen.

's-Hertogenbosch, 30 januari 1986.

Voor akkoord,

Namens de provinciale planologische dienst
van Noord-Brabant,

Handwritten signature and date: 30/1/86

Namens het Samenwerkingsverband
van Oost-Brabantse Vogelwerk-
groepen,

Directeur PPD.

Voorzitter SOV.

Errata en addenda

In de vorige Roodborsttapuit (jaargang 4, nummer 3) zijn enkele foutjes geslopen:

Pagina 105-106: de brieven behorende bij het commentaar "Afschot Futen Viskwekerij Valkenswaard" ontbraken. Hieronder worden ze alsnog afgedrukt.

Pagina 118, vijfde regel van boven: "geconstateerd" moet zijn "gecontroleerd".

Pagina 119, de heer van Aerle woont in Helmond i.p.v. Stiphout

Pagina 127, tweede regel van boven: "een onopvallende concentratie" moet juist zijn "een opvallende concentratie".

Brieven over afschot van Futen op de viskwekerij te Valkenswaard.

In het vorige nummer van de Roodborsttapuit schreef Loek Hilgers een commentaar over de afschot van Futen op de viskweekvijvers te Valkenswaard. Dit commentaar was gebaseerd op informatie, die schriftelijk van de Commissaris der Koningin in Brabant werd ontvangen als reactie op een brief van het SOV. Beide brieven waren bij het commentaar per abuis niet opgenomen. Vandaar dat we ze hier alsnog afdrukken.

SAMENWERKINGSVERBAND VAN OOST-BRABANTSE VOGELWERKGROEPEN

Commissaris der Koningin
in de provincie Noord-Brabant,
Mr. A. van Agt,
Postbus 90151,
5200 MC 's-Hertogenbosch

's-Hertogenbosch, 17 januari 1985.

Onderwerp: afschot van Futen op de OVB viskweekvijvers
te Valkenswaard.

Geachte heer Van Agt,

De in midden en oost Brabant opererende werkgroepen die zich bezig houden met vogelstudie, verenigd in het Samenwerkingsverband van Oost-Brabantse Vogelwerkgroepen (SOV), hebben zich beraden naar aanleiding van recente informatie over de afschot van Futen *Podiceps cristatus* op de viskweekvijvers te Valkenswaard.

Op de betreffende viskweekvijvers, voor zover *niet* in eigendom van de Stichting Brabants Landschap, worden sedert tenminste 1977 Futen geschoten. Vanaf 1981 (mogelijk eerder) gaat het hierbij om vele tientallen exemplaren: 1981 80, 1982 55, 1983 71 en 1984 78 vogels. De afschot vindt plaats door jagers, die in dienst zijn van de Organisatie ter Verbetering van de Binnenvisserij (OVB) en zijn hiertoe gerechtigd middels een speciaal door u afgegeven vergunning. Deze vergunning is nodig in verband met de wettelijk geregelde status van de Fuut als beschermde vogelsoort.

Een dergelijke vergunning mag alleen afgegeven worden indien hiertoe een gereede aanleiding bestaat, namelijk als de vogels schade toebrengen en/of overlast veroorzaken of zulks dreigen te doen. Hiertoe wilt u advies in bij een door het Ministerie van Landbouw en Visserij aangewezen kontaktambtenaar bij het Staatsbosbeheer.

Voor zover onze organisatie bekend is, is er in West-Europa nog nimmer een publikatie verschenen, waarin de schade van de Fuut (een negatief effect op de visstand) en/of het effect van afschot van Futen op een wetenschappelijk verantwoorde wijze is aangetoond. Wij twijfelen danook, of het afschieten van Futen op de viskweekvijvers te Valkenswaard gerechtvaardigd is. Het Samenwerkingsverband van Oost-Brabantse Vogelwerkgroepen zou derhalve gaarne op de volgende vragen een antwoord van u ontvangen.

1. Is schade aan de visstand op de betreffende viskweekvijvers door Futen op een wetenschappelijk verantwoorde wijze aangetoond?
2. Is er onderzoek verricht naar het effect van afschot van de aanwezige Futen op de omvang van de vermeende schade aan de visstand? Hoe verhoudt een eventuele vermindering van de schade door afschot zich tot de totale visproductie van de betreffende viskweekvijvers en tot de gelden, die aan afschot moeten worden besteed? Met andere woorden: is het netto effect significant ten opzichte van de totale opbrengst en rechtvaardigt dit het jaarlijks afschieten van enige tientallen Futen?

3. Worden de geschoten vogels geanalyseerd op bijvoorbeeld maaginhoud, lichaams-
toestand, sexe, leeftijd en dergelijke? Zoja, worden deze analyseresultaten
gebruikt voor het toetsen van het effect van afschot van Futen op de vis-
stand? Vindt er een wetenschappelijke begeleiding plaats?
4. Is aan de aan het OVB verleende vergunning voor het afschieten van Futen op
de viskweekvijvers te Valkenswaard een beperking ten aanzien van het aantal
af te schieten Futen verbonden? Zoja, waarop is een dergelijk aantal geba-
seerd? Zijn er andere beperkingen c.q. voorwaarden aan de vergunning verbon-
den?
5. Zijn er andere methoden ter bestrijding van de vermeende schade overwogen?
6. Zijn van eventuele onderzoeken naar de schade aan de visstand door Futen,
het effect van afschot van Futen op de visstand en van een eventuele kosten-
batenanalyse rapporten of notities gepubliceerd? Zijn deze ter inzage ver-
krijgbaar?

Het SOV staat kritisch tegenover het afschieten van Futen op de viskweekvijvers
te Valkenswaard. Wij zijn van mening, dat eerst aangetoond dient te worden of er
werkelijk van schade sprake is voordat tot het overwegen van bestrijdings- c.q.
preventiemethoden overgegaan kan worden. Voor zover ons bekend, is dat in het
geval van de afschot van Futen op bovengenoemde viskweekvijvers niet het geval
geweest. Wij vertrouwen erop dat u ons hieromtrent meer informatie kunt ver-
schaffen. Tussentijds blijven wij tot het verstrekken van meer inlichtingen
gaarne bereid.

Met dank voor uw antwoord verblijven wij,

hoogachtend,

het Samenwerkingsverband van Oost-
Brabantse Vogelwerkgroepen,
namens deze,

T. R. Heijnen
sekretaris

Samenwerkingsverband van Oost-Brabantse
Vogelwerkgroepen,
Postbus 762,
5201 AT 's-Hertogenbosch.

5 JULI 1985

Provincie Noord-Brabant

Aan
de secretaris van het Samenwerkingsverband
van Oostbrabantse Vogelwerkgroepen,
de heer T.R. Heijnen
Postbus 762
5201 AT 'S-HERTOGENBOSCH

Ag Nr. 21784

Commissaris der Koningin

Antwoord op brief van: 17 januari 1985.

's-Hertogenbosch, 3 juli 1985

Bijl.: 1

Onderwerp: afschot van futen op de OVB viskweekvijvers te Valkenswaard.

Geachte heer Heijnen,

Naar aanleiding van uw bovenvermelde brief deel ik u mede, dat sinds 1975 de Commissaris der Koningin in de provincie Noord-Brabant voor telkens een beperkte periode een vogelvergunning H heeft afgegeven voor twee medewerkers te Valkenswaard van de Organisatie ter Verbetering van de Binnenvisserij. Op grond daarvan zijn deze personen gerechtigd onder voorwaarden futen af te schieten. De door u genoemde getallen over afschot in de jaren 1977-1984 zijn correct, zij zijn ontleend aan het door de OVB telkenjare gedaan verslag.

De beantwoording van uw vragen heb ik enige tijd opgehouden om ze te kunnen betrekken bij mijn afweging om opnieuw een dergelijke vergunning af te geven, hetgeen mij kort na binnenkomst van uw brief door OVB werd gevraagd. Ik heb daarop advies ingewonnen bij het districtshoofd voor aangelegenheden van faunabeheer, ressorterend onder het ministerie van Landbouw en Visserij.

Op grond van zijn advies kan ik u thans als volgt antwoorden:

Ad 1: De schade aan de visstand op de viskweekvijvers te Valkenswaard is nooit wetenschappelijk aangetoond. Wel is exact aan te geven, hoeveel de totale verliezen bedragen, dat wil zeggen de verliezen, veroorzaakt door de natuurlijke sterfte, visziekten en predatoren. Uitgaande van algemene gegevens is bij benadering aan

te geven hoe groot de schade door futen bedraagt.

Ad 2: Volgens de Organisatie ter Verbetering van de Binnenvisserij is ondanks het gepleegde afschot van futen de schade door futen en blauwe reigers circa 10 tot 15%. Zonder bejaging zou dit cijfer volgens de OVB zeker meer dan 50% bedragen. Het effect is dus aanzienlijk.

Bij het huidig verjagingsbeleid is de schade relatief hoog. Volgens opgave van de OVB was het totale verlies over 1984 29,3%. De gelden die aan afschot besteed worden, zijn -relatief gezien- gering. Zo lang geen wetenschappelijk onderzoek naar schade door futen -dat duur is- en naar milieuvriendelijke bestrijdingsmethoden is verricht, is het afschieten van enige tientallen futen per jaar de enige doelmatige methode.

Ad 3: Meer dan twaalf jaar geleden zijn maaginhouden van futen en andere watervogels geanalyseerd door het zoölogisch laboratorium van de universiteit van Amsterdam. De resultaten van deze analyse zijn nooit gebruikt voor het toetsen van het effect van het afschieten van futen op de visstand. Wel is indertijd aangetoond, dat futen vis eten uit de viskwekerij.

Ad 4: Ten aanzien van het aantal af te schieten futen is in de ten behoeve van OVB verleende vergunningen nimmer een beperking gesteld. De door mij gestelde voorwaarden vindt u vermeld op de vergunning, waarvan ik een afschrift bijsluit.

Ad 5: Gekozen is voor een gecombineerde bestrijding van futen. De andere methoden dan afschot vindt u vermeld onder de voorwaarden die aan de vergunning zijn verbonden.

Ad 6: Onderzoekingen naar de schade aan de visstand door futen zijn niet gepubliceerd, evenmin rapporten of notities over een kosten/batenanalyse.

Tenslotte maakt u een opmerking over het op een wetenschappelijke manier aantonen of er werkelijk van schade sprake is. Ik acht dit een goede gedachte, maar het is onmiskenbaar een kostbare zaak. Hoe kostbaar kan een voorbeeld verduidelijken: dr. D. Draulan, verbonden aan de Katholieke Universiteit van Leuven, heeft onlangs een voorstel gedaan om onderzoek te

verrichten naar predatoren (waaronder futen) op de viskwekerijen. Zijn begroting bedroeg 150.000 U.S. Dollar. Alvorens aan een dergelijk kostbaar project te beginnen moet men tevens bedenken, dat het hier slechts een zuiver plaatselijk onderzoek betreft. Daar komt bij dat het afschot ten opzichte van de totale broedpopulatie (geschat op 5.000 - 7.500 stuks) gering is. Dit neemt niet weg, dat intussen gezocht wordt o.a. door het ministerie van Landbouw en Visserij, naar alternatieven voor afschot. Gedacht wordt in de richting van het onbereikbaar maken van de vis voor de fuut.

Na afweging van de door u opgeworpen vragen en gelet op het advies van het districtshoofd voor Oost-Brabant inzake aangelegenheden van faunabeheer, heb ik heden voor een beperkte tijd en onder voorwaarden opnieuw aan twee medewerkers van OVB een vogelvergunning H verleend. Zoals onder Ad 4 vermeld, sluit ik een afschrift ervan hierbij.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'A.A.M. van Agt'.

Mr. A.A.M. van Agt,
Commissaris der Koningin.

LOPENDE ONDERZOEKEN

- * SOV Waterpieper-
tellingen Koördinatie: Ad van Poppel, Scarlattistraat 108,
5049 GC Tilburg (013 - 553121).
Resterende teldatum winter 1985/1986: 5 april.
- * SOV Bekentellingen Koördinatie: Lex Peeters, Marialaan 26,
5541 CD Reusel (04976 - 2271).
- * SOV Patrijs-
inventarisatie Kontaktpersoon: Wim Bankers, p/a VWG De Peel,
Vlinkert 29, 5725 AH Asten (04934 - 4728).
Gegevens van de inventarisatie 1985 zo spoedig
mogelijk insturen: van de inventarisatie 1986
voor 16 mei.
- * Watervogeltellingen Koördinatie: M. Helmig, NMF, Prof. Cobbenhagen-
laan 225, Tilburg (013-678755)
- * Avifauna-onderzoek PPD Tom Heijnen & Frans Post, PPD, afdeling SLI,
buro ILG, Brabantlaan 1, 5216 TV Den Bosch
(073 - 125454, toestel 2426).
Wintervogelonderzoek: gegevens van de winter-
vogeltelling in januari 1986 zo spoedig mogelijk
insturen.
- * Grutto-slaapplaats-
tellingen Koördinatie: Ad van Poppel, Scarlattistraat 109,
5049 GC Tilburg (013-553121).
- * Kuifleeuwerik Hans van de Laarschot, Rinkveld 7,
5721 SP Asten (04934-1555).
Gevraagd: gegevens over verspreiding en aantal-
len in Noord-Brabant (zie oproep in Roodborst-
tapuit 3(1):39).
- * Zwarte Kraai L. Buurma, Lisserweg 493, 2165 AS Lisserbroek
(02521 - 10873).
Gevraagd: Waarnemingen van Zwarte Kraaien ge-
merkt met wit of rood vleugelplaatje, met opgave
van plaats, datum en eventuele waargenomen tekst
op het plaatje.
- * Blauwe Kiekendief Koördinatie: G. van Duin & M. Zijlstra, p/a RIN,
Blauwe Kiekendieven-onderzoek,
Antwoordnummer 1664, 6800 WC Arnhem.
Gevraagd: tellen op slaapplaatsen.

Zie verder ook onder de rubriek "oproepen".

HET VOORKOMEN VAN DE GEOORDE FUUT ALS BROEDVOGEL IN DE PROVINCIE NOORD- BRABANT.

Ad van Poppel

Inleiding

In 1981 heb ik geprobeerd om, in combinatie met een aantal andere vogelsoorten, alle broedparen van de Geoorde Fuut in de provincie Noord-Brabant op te sporen.

Gezien het schaarse voorkomen van de Geoorde Fuut en de belangstelling die deze soort vanwege o.a. zijn schaarse voorkomen altijd al heeft genoten, was de inventarisatie vrij eenvoudig te noemen. Het feit dat dit jaar ook soorten als Fuut, Dodaars, Kuif- en Tafeleend, Kokmeeuw, Oeverwaluw en nog enkele andere soorten op het programma stonden om geïnventariseerd te worden, bleek een goede waarborg te zijn om (nagenoeg) alle geschikte broedplaatsen tenminste een keer in de broedtijd te bezoeken. Dit heeft er toe geleid dat de inventarisatie van de Geoorde Fuut waarschijnlijk als volledig beschouwd kan worden. Bovendien was het mogelijk om de aanwezigheid van jongen bij alle paartjes vast te stellen zodat in alle gevallen sprake is geweest van zekere broedgevallen.

Hoewel in de Atlas van de Nederlandse Broedvogels de opmerking staat dat men de vogels vanaf de wal maar zelden te zien krijgt, en dus voor het bepalen van het aantal nesten nauwkeurig onderzoek vanuit een boot noodzakelijk is, heb ik alle broedgevallen vanaf de oevers kunnen vaststellen. Met enig geduld krijgt men de vogels, ook wanneer er jongen zijn, zeker te zien, waarbij men geen risico loopt de vogels te verstoren, zoals bij onderzoek vanuit een boot wel het geval kan zijn. Deze methode, waarbij gebruik gemaakt wordt van een boot, moet dan ook zeer beslist worden afgewezen.

Resultaten

Verdeeld over zes gebieden werd de aanwezigheid van 12 broedpaartjes vastgesteld. De belangrijkste broedplaats blijkt nog steeds het landgoed De Utrecht te zijn, waar jaarlijks enkele paartjes tot broeden komen op de vennen Goor en/of Flaes. In 1981 ging het hier om 4 paartjes die allen op het Goor bleken te broeden.

Een andere belangrijke broedplaats is het landgoed Groote Meer te Ossendrecht, waar gebroed wordt op de vennen Groot- en/of Klein Meer. In 1981 kwamen hier 3 paartjes tot broeden (op beide vennen respectievelijk 1 en 2 paar). Ook in dit gebied vinden waarschijnlijk vrijwel jaarlijks broedgevallen plaats.

De laatste jaren herbergt ook het ven 't Elfde in de Groote Peel weer een paartje Geoorde Futen. Ook in 1981 was dit het geval.

De overige 3 broedplaatsen (Landschotse Heide-Oostelbeers, Malpie-Valkenswaard en De Padvinder-Etten leur) zijn tot nu toe incidentele broedplaatsen.

Op de Landschotse Heide werden 2 broedgevallen vastgesteld op het Kromven; op de Malpie 1 broedgeval op het Groot Malpieven en op de Padvinder 1 broedgeval op het gelijknamige ven.

Met uitzondering op het laatstgenoemde terrein vonden hier in het verleden al wel waarnemingen in de broedtijd plaats, zonder dat er van broeden sprake was. Voor wat de waarnemingen van de Landschotse Heide betreft kunnen dit in sommige gevallen vogels van De Utrecht geweest zijn. Of we hierbij moeten denken aan voedsel zoekende vogels, niet-broedvogels of rondzwerfende vogels is niet duidelijk.

De eerste jongen werden reeds op 9 mei waargenomen op het Kleine Meer te Ossendrecht. Aangezien deze twee jongen circa 4 dagen oud waren moet worden aangenomen dat de eerste eieren rond half april gelegd zijn.

Waarnemingen met betrekking tot het broeden en voedsel zoeken

Hoewel er geen speciale aandacht werd geschonken aan het broeden en voedsel zoeken van Geoorde Futen werden er tijdens de waarnemingen van deze soort wel enkele waarnemingen verricht die hierop betrekking hadden. Met name de aanwezigheid van een adult ex met 1 jong op een klein vennetje te Etten-Leur bood een goede gelegenheid hiertoe, omdat deze vogels van nabij geobserveerd konden worden. Daar deze waarnemingen voornamelijk op toeval berusten en dus onvolledig zijn moet de wetenschappelijke waarde ervan gering worden geacht. Desalniettemin zijn ze mijns inziens interessant genoeg om ze hier op te nemen.

Op de Landschotse Heide werd waargenomen dat een adult ex de jongen van twee verschillende vogels van voedsel wilde voorzien. Slechts in één geval werd gezien dat de jongen van een der adulte vogels werden gevoerd. De exemplaren met jongen begeleidden ieder 2 jongen van respectievelijk circa 4 en 5 dagen oud. Na deze waarneming verdwenen 2 adulte ex (waarvan 1 met 2 jongen op de rug) in de rijkelijk aanwezige Pitrus begroeiing, waardoor verdere waarnemingen onmogelijk werden. Nadien werd het terrein helaas niet meer bezocht. Hoewel deze waarneming in de richting van een geval van bigamie zou kunnen wijzen is het aantal waarnemingen te gering om hierover een uitspraak te kunnen doen.

Op het Landgoed Groote Meer te Ossendrecht werd op 12 juli waargenomen dat een paartje zowel 2 kleine donsjongen (circa 1 week oud) als 3 zelfstandige jongen (6 weken of ouder) verzorgde. Ook werden deze 3 grote jongen zo nu en dan agressief benaderd.

Op de Padvinder tenslotte werden op 10 juli 1 adult ex en 1 jong (circa 3 weken oud) waargenomen. Bij aankomst werden op dit ven geen Geoorde Futen aangetroffen. Dit was niet verwonderlijk omdat zich op dit kleine vennetje enkele kindern met een rubberbootje bevonden. Nadat deze kinderen met hun bootje van het water waren verdwenen kwamen prompt de Geoorde Futen tevoorschijn. Het jonge ex werd nog volop (2-4 keer per minuut) door de oude gevoerd. Ook op 12 juli werd het vennetje weer bezocht en werd bekeken hoe vaak het enige jong door het adulte exemplaar werd gevoerd. Dit gebeurde tijdens de eerste waarnemingsminuut 5 keer, terwijl dit de eerste

vijf minuten daarna nog eens 14 keer gebeurde. Op 18 juli, toen het jong inmiddels circa 4 weken oud was, werd er tussen 09.35 en 09.45 uur 6 keer gevoerd, terwijl het jong nu ook zelf veel voedsel (kleine insecten) van het wateroppervlak opnam. Tussen 09.45 en 09.50 uur gebeurde dit maar liefst 58 keer, waarvan mogelijk enkele keren werd mis gepikt (wegvliegende insecten). Ook dook de jonge vogel zelf 6 keer, waarvan mogelijk 4 keer niet naar voedsel, maar om te baden. Opvallend was dat door het adulte ex aangevoerde libellelarven minder graag werden geaccepteerd dan kleinere insecten. Tenslotte kan worden opgemerkt dat het adulte ex alle voedsel voor het jong duikend bemachtigde. Op 22 juli waren beide vogels verdwenen. Of het jong toen wel of niet vliegwaardig was is niet bekend; wel had het op 10 juli nog veel dons, met name op hals, nek en flanken. Verder is het opvallend dat er slechts één adulte ex werd waargenomen. Waarschijnlijk echter was het tweede ex al vertrokken in verband met een ongunstig voedselaanbod van dat kleine vennetje (circa 1 ha.) met weinig begroeiing langs de oever; bovendien was de waterkant van dit vennetje laag. Voor zover mij bekend vonden hier in het verleden geen waarnemingen plaats.

Hoewel de relatie Kokmeeuw-Geoorde Fuut nog niet met zekerheid vastgesteld kon worden is wel opvallend dat vrijwel alle broedgevallen van Geoorde Futen in of nabij kokmeeuwenkolonies plaatsvonden. Ten dele kan dit evenwel samenhangen met een gedeeltelijk overlappende biotoop-keuze van beide soorten, terwijl de Geoorde Fuut mogelijk ook profiteert van de guanotrofiering door kokmeeuwuitwerpselen. Een ander verband dat wel gelegd is zou te maken hebben met het ontbreken van een behoorlijk alarmeringssysteem bij de Geoorde Fuut, terwijl Kokmeeuwen hierover wel beschikken, zodat Geoorde Futen bij eventueel gevaar door de aanwezige Kapmeeuwen worden gealarmeerd.

Van de 12 vastgestelde broedparen bevond zich slechts een paar buiten een kokmeeuwenkolonie.

Voorkomen in Nederland

In de Atlas van de Nederlandse Broedvogels zien we dat het Europese broedgebied van de Geoorde Fuut sinds het midden van de vorige eeuw is uitgebreid in noordelijke en westelijke richting, welke verschijnselen in verband worden gebracht met het uitdrogen van steppemeren in het Kaspische Zeegebied. Zo werd Nederland in 1918 gekoloniseerd, nadat dit in vele andere landen reeds gebeurd was en in andere landen nog moest plaatsvinden. "Het voorkomen van de Geoorde Fuut als broedvogel wordt gekenmerkt door grote fluktuaties in aantallen en een onregelmatige bezetting van broedplaatsen. De broedbiotopen worden gevormd door ondiepe, vaak voedselrijke plassen met rijke bodem- en oevervegetatie in Nederland meestal hoogveenplassen, vennen, duinplassen en geïnundeerde gebieden".

Volgens een gegeven, vermeld in de Avifauna van Noord-Brabant (Erve e.a. 1967) zou er reeds in 1888 een broedgeval in de provincie Noord-Brabant zijn geweest: in 1916 bovendien een broedvogel op de Leersumse Plassen (Haverschmidt 1942 in Avifauna van Midden-Nederland).

Hoewel de soort reeds vanaf 1918 wellicht jaarlijks in Nederland broedde schommelden de aantallen zeer sterk. Jaren met grotere aantallen waren 1943 met minimaal 70 paar en 1945, met onder meer 100 paar op geïnundeerde weilanden in een gebied in Zuid-Holland.

De meest bekende broedplaatsen zijn de vennen in Friesland en Drenthe, de Laarder en Hilversumse Wasmeren, de vennen in Noord-Brabant en de infiltratieplassen in de Amsterdamse en Haagse Waterleidingduinen. Het aantal broedparen zal in de jaren 1973-1977 gevarieerd hebben tussen de 30 en 70 broedparen, waarvan 5-15 in de provincie Noord-Brabant. Hieruit blijkt dat de provincie Noord-Brabant nog steeds een van de belangrijkste broedgebieden van de Georde Fuut is.

Voorkomen in Noord-Brabant in het verleden

Zoals hierboven reeds werd vermeld zien we in de Avifauna van Noord-Brabant dat volgens een opgave van Koller de Georde Fuut reeds in 1888 in de provincie Noord-Brabant voorkwam. Haverschmidt (1942) noemt volgens dezelfde publicatie als broedplaatsen: Valkenswaard (1932, mogelijk reeds eerder), Lage Mierde (1934 en volgende jaren), Ossendrecht (1938) en de Groote Peel onder Asten en Ospel (1935, niet meer in 1939).

In 1934 telde de kolonie op de vennen het Goor en de Flaes onder Lage Miede - het belangrijkste broedgebied van de Georde Fuut in Nederland - minstens 15 paar, in 1946 15 à 20 en in 1947 circa 30 paar. In de jaren 1955 tot en met 1959 schommelde het aantal rond de 10. In 1960 kwam als gevolg van de lage waterstand geen van de aanwezige vogels tot broeden (dat jaar in Nederland slechts 4 paren).

In de jaren 1961 tot en met 1964 waren er weer respectievelijk 12, 7 à 9, 4 à 5, en hoogstens 6 paartjes aanwezig.

Van de kolonie te Ossendrecht is slechts bekend dat er in 1946 29 paartjes aanwezig waren; rond 1952-53 was deze kolonie uitgegroeid tot 30 paartjes. In 1957 waren er nog 6 à 7 paar op het Groote Meer aanwezig. In 1960 ontbrak de Georde Fuut ook hier. In de jaren 1963 tot en met 1965 waren er weer respectievelijk 3, 4, en 2 à 3 paartjes aanwezig.

In de Groote Peel wordt het broeden incidenteel genoemd: 1933 2 à 3 broedparen en 1949, 1959 en 1961 respectievelijk 2, 1 en 1 paar.

Verder zijn er door eigen waarnemingen nog enkele incidentele broedgevallen vastgesteld, namelijk een broedgeval in 1973 op de Huisvennen in het Natuurreservaat Kampinase Heide, en in 1978 een succesvol broedgeval op het toen nog in aanleg zijnde industrieterrein Moerdijk te Klundert.

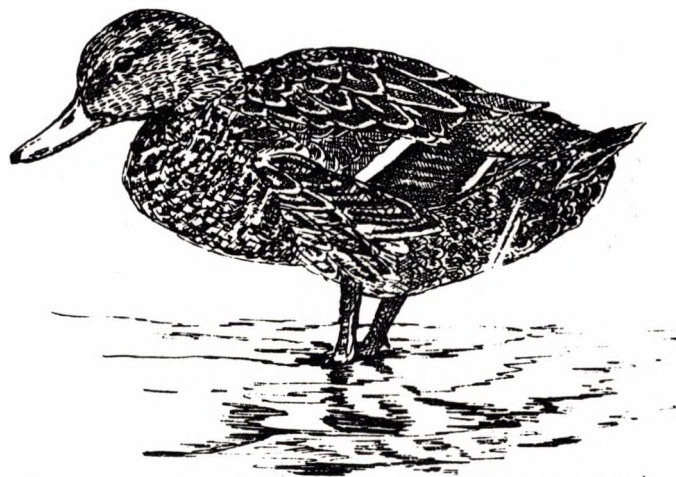
Ook kon ik nog enkele latere broedgevallen op De Utrecht vaststellen; 1973 3 ?, 1974 6, 1975 5, 1976 1 ?, 1977 1 ? en 1978 ?.

Tijdens de meeuweninventarisatie die ik in 1979 in de provincie Noord-Brabant uitvoerde heb ik dat jaar ook van de Georde Fuut (nagenoeg) volledige gegevens kunnen verzamelen. Er werden toen 7 paartjes geteld, verdeeld over drie broedplaatsen namelijk De Utrecht, Groote Meer Ossendrecht en de Groote Peel, met respectievelijk 4, 2 en 1 broedparen. Hieruit kunnen we waarschijnlijk de konklusie trekken dat 1981 een goed jaar was voor de Georde Fuut.

Naschrift

Bij het schrijven van dit artikeltje (eind 1981) ontstond de indruk dat 1981, in vergelijking met de voorgaande jaren, een goed jaar was voor de Geoorde Fuut. Zowel in 1983, 1984 als in 1985 hebben er in de provincie Noord-Brabant echter aanzienlijk meer Geoorde Futen gebroed. Naar we mogen aanemen zal hierover in de nabije toekomst nog een ander artikel in de Roodborsttapuit gewijd worden.

Adres: Scarlattistraat 108, 5049 GC Tilburg

C. v. Asseldonk '83
♀ Anas platyrhynchos

Broedvogels van de Reuselse Moeren

Resultaten van een langdurige inventarisatie

Lex Peeters

Inleiding

De Reuselse Moeren betreft een hoogveenrestant ten zuiden van de gemeente Reusel. Het totale gebied strekt zich uit over circa 115 ha. In de Moeren valt het afwisselende landschap op, dat voor veel vogelsoorten een geschikte broed-, fourageer-, en/of overwinteringsbiotoop biedt. Dit C.R.M.-reservaat is vanuit ornithologisch oogpunt bekeken dan ook zeer waardevol.

In 1975 nam Ad van Poppel het initiatief om de Reuselse Moeren op broedvogels te inventariseren. In die tijd maakte het gebied nog een zeer negatieve ontwikkeling door ten gevolge van een sterk verwaarloosd beheer. Met het schrijven van een inventarisatierapport waarin ook enkele beheersadviezen waren opgenomen wist van Poppel de aandacht die aan het reservaat werd geschonken op te vijzelen. De beheerder, Staatsbosbeheer, maakte kenbaar de volgende jaren geleidelijk wat aan de situatie te zullen gaan doen. Voor enkele mensen van Vogelwerkgroep "De Kempen" was dit aanleiding om het populatieverloop van de broedvogels op de voet te gaan volgen. Er werd een meerjarige broedvogelinventarisatie gestart met als belangrijk doel: het vaststellen van de invloed van de beheersmaatregelen en de daarmee samenhangende veranderingen binnen het gebied op de aanwezige broedvogelpopulatie.

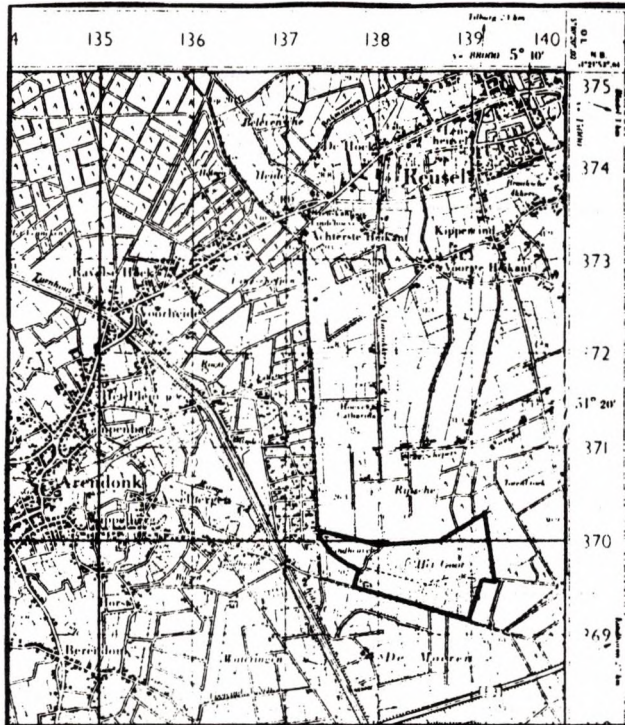
In 1977 werd de inventarisatie uitgevoerd door Nico Venema en met ingang van 1978 tot op heden door Wim van de Voort en Lex Peeters. Zij werden regelmatig bijgestaan door Geert Sanders.

Na elk seizoen is een verslag opgesteld, waarin de resultaten zijn opgenomen.

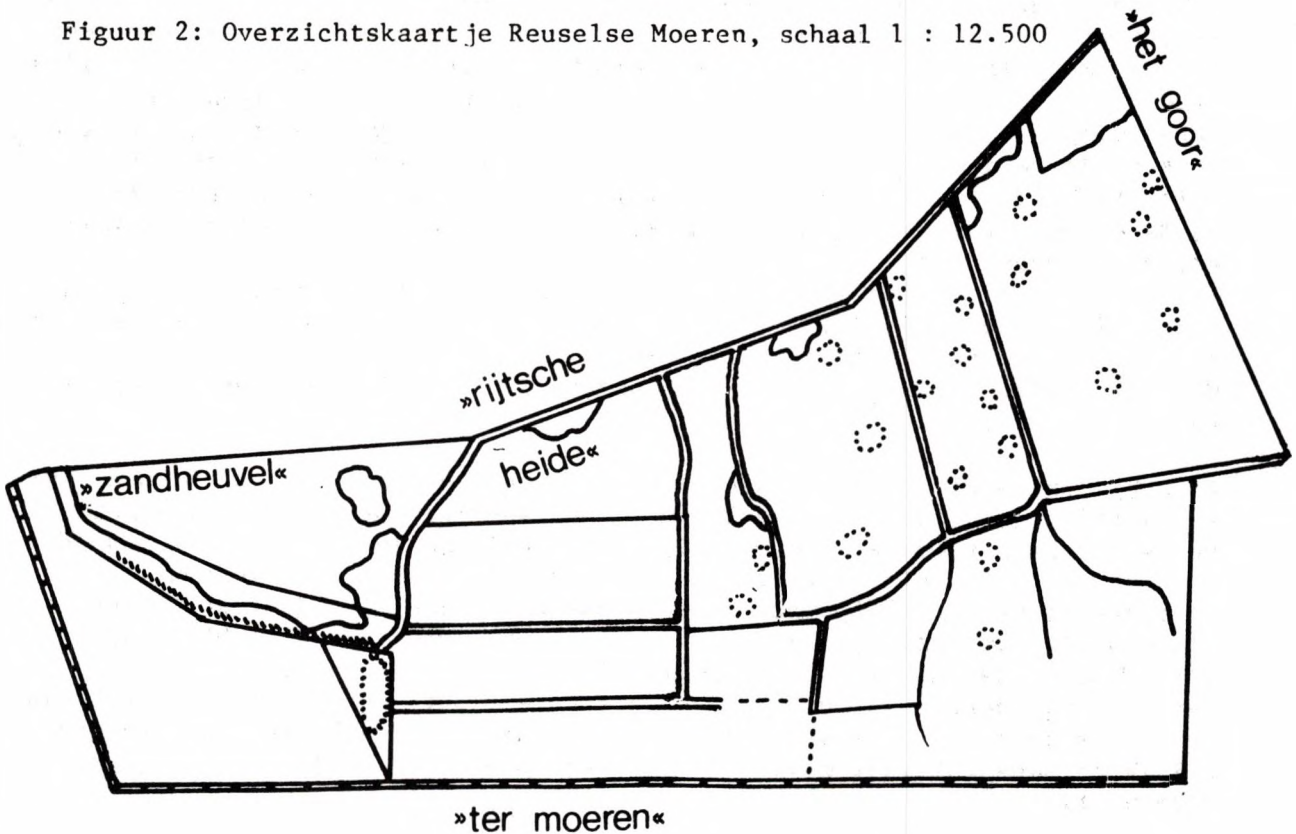
Na acht jaar onafgebroken inventariseren kunnen fluctuaties binnen het populatieverloop bij verschillende vogelsoorten met grote zekerheid in verband gebracht worden met bepaalde veranderingen in het gebied. Op dat aspect zal in dit artikel slechts summier worden ingegaan. Na de inventarisatie van 1986, wanneer de Reuselse Moeren tien jaar achtereen op broedvogels onderzocht zal zijn, zal namelijk een uitgebreid verslag verschijnen, waarin op dit onderwerp uitvoerig wordt ingegaan.

Het doel van deze publicatie is op de eerste plaats een indruk te geven van het voorkomen van diverse vogelsoorten in de Reuselse Moeren. Op die wijze wil ik de aandacht vestigen op dit unieke, maar bij velen nog onbekende reservaat.

Figuur 1: Ligging Reuselse Moeren, schaal 1 : 80.000

Figuur 2: Overzichtskaartje Reuselse Moeren, schaal 1 : 12.500

Ligging van het gebied

De Reuselse Moeren is gelegen ten zuiden van Reusel (figuur 1). De zuidgrens van het gebied is tevens de Nederlands-Belgische landsgrens. Op de topografische kaarten is de Reuselse Moeren te vinden in atlasblok 56-28. Zie verder bijgaande kaartje. Een gedetailleerd overzicht geeft figuur 2.

Status en beheer van het gebied

De Reuselse Moeren is aangewezen als C.R.M.-reservaat en als zodanig bij Staatsbosbeheer in beheer.

Tot halverwege de zeventiger jaren was er echter nauwelijks sprake van enig beheer. Verdroging, dichtgroeien en een toenemende recreatiedruk waren het gevolg. Met de vogelinventarisaties van respectievelijk Ad van Poppel en Vogelwerkgroep "De Kempen" werd de trieste situatie onder de aandacht gebracht. Er volgde een aantal positieve maatregelen:

- De waterstand werd met behulp van dammetjes en een stuw kunstmatig onder controle gebracht. Hiermee was meteen het probleem van dichtgroeien voor een belangrijk deel de wereld uit. Door het hooghouden van het waterpeil stierven berk en Vliegden op de natste plaatsen vanzelf af.
- In de drogere delen gingen arbeiders van de sociale werkplaats te Bladel aan de slag om, verspreid over een aantal winterseizoenen, de opslag geleidelijk te verwijderen.
- Het gebied werd voortaan tijdens het broedseizoen afgesloten voor het publiek. Buiten de broedperiode werd de kwetsbare kern van de Moeren door haar herwonnen drassige karakter nauwelijks begaanbaar, zodat hier nauwelijks nog sprake is van recreatiedruk.
- Het pad dat het reservaat in het noorden over de volle lengte begrenst is omstreeks 1976 voor gemotoriseerd verkeer afgesloten. Dit komt de rust in het gebied nog eens extra ten goede.
- Sedert enkele jaren is een part-timer aangesteld, die er toezicht op houdt dat de voorschriften worden nageleefd en het beheer van de Moeren de nodige aandacht krijgt.

Kortom, met betrekking tot het huidige beleid dat Staatsbosbeheer in de Reuselse Moeren voert valt weinig meer aan te merken. Wel dient in de toekomst met een aantal zaken rekening te worden gehouden:

- Het pad dat het gebied in het zuiden begrenst, de Nederlands-Belgische grensdijk, wordt langzaam maar zeker met puin en kiezel bestort. Hierdoor wordt dit pad beter begaanbaar en vormt zodoende een ideale verbinding tussen Reusel en de voor Nederland vrij geïsoleerd gelegen Ravago-plastic fabrieken c.q. -verkoopshallen. Gemotoriseerd verkeer neemt er dan ook sterk toe. Er is reeds vastgesteld dat, wanneer zwaardere voertuigen het reservaat passeren, er grote paniek ontstaat onder de watervogels.
- Het Ravago-plastic-complex dat op enkele honderden meters afstand van de Reuselse Moeren gevestigd is veroorzaakt, voornamelijk in de weekenden, veel geluidsoverlast. De muziek, die door een aantal speakers ten behoeve van de bezoekers de buitenlucht in geblazen wordt, is tot op het verst afgelegde punt in het reservaat goed te horen.
- De Struikheide wordt plaatselijk verdrongen door Pijpestrootje. Op de natte heide duidt sterke opkomst van riet op eutrofiëring.

- De verhoogde waterstand heeft mijns inziens ook een nadelig gevolg. Op sommige plaatsen in de Reuselse Moeren sterft het gagelstruweel rigoreus af. Door deze ontwikkeling ontstaan grote open plekken.
- Zoals voor de meeste natuurgebieden geldt, is de binding van de Reuselse Moeren met het omliggende agrarische gebied hecht. Van het beleid van de boer is de hoeveelheid mest- en gifstoffen die het binnendringen afhankelijk. Een aantal broedvogels van de Moeren ondervindt direct gevolgen van het geen zich op het aangrenzende cultuurland afspeelt.

In de loop der tijd kwam er een intensiever bewerking van het land. Door een sterkere afwatering en toegenomen bemesting zijn er geen kruidenrijke of drassige weiden meer te vinden. Op de akkers is men van graan en aardappel voornamelijk overgestapt op voederbiet en maïs.

Zoals verderop in dit artikel zal blijken is het Korhoen reeds uit de Moeren verdwenen. Waarschijnlijk is het beheer van het omliggende agrarische gebied daar debet aan geweest.

Onlangs werd dit cultuurland in het bestemmingsplan buitengebied Reusel deels aangewezen als "Agrarisch gebied met landschappelijke en/of cultuurhistorische waarde". Of deze status in positieve zin iets aan de huidige situatie zal veranderen is onduidelijk. De verstandigste oplossing blijft uiteraard: bepaalde percelen aankopen en toevoegen aan het bestaande reservaat. Misschien biedt toepassing van de Relatienota perspectief.

Biotoopbeschrijving Reuselse Moeren

Het hoogveenreservaat wordt gekenmerkt door een komvormig moerasgedeelte. Vroeger maakte dit reservaat deel uit van een enorm heide- en moerasgebied, dat zich tot ver in de Kempen en tot ver in België uitstreckte! We vinden in de Vlaamse gemeente Arendonk nog restanten onder de benaming "Rode Del", "Langschelpen", "Ter Moeren" en "Wampenberg". Deze gebieden is hun oorspronkelijk aanzien echter al grotendeels ontnomen.

Het overige deel is in de loop der tijd ontgornen en in cultuur gebracht. Voor dit soort doeleinden leenden de Reuselse Moeren zich zeer slecht door haar moerassige karakter. Hieraan is het bestaan van het reservaat te danken.

Vroeger ontstonden vele veenputten in het gebied door turfsteken. In de omgeving van deze waterrijke plaatsen treffen we tegenwoordig Gagel, Veenmos, Veenbes en Zonedauw aan. Om het water tijdens de werkzaamheden af te kunnen vloeien werd over de volle lengte van de Moeren een loopje gegraven, de Goorloop genaamd. "De Goorloop" mondt elders in het gebied uit in de Vaartloop. Eveneens overblijfselen van het turfsteken zijn de vele dijkjes in het terrein: de zogenaamde zetwallen, die vroeger als afvoerlijnen van de gewonnen turf dienden. Omdat opslag op deze zetwallen de kans heeft gekregen zich te ontwikkelen, verdelen ze de Moeren landschappelijk gezien in een kleinschalig coulissenlandschap.

Het veengedeelte in het reservaat gaat via natte heide geleidelijk over in droge heide. Op de natte heide vinden we plaatselijk gagelstruweel en in toenemende mate Riet. Op de droge heide vormen (na de beheerswerkzaamheden) verspreide en gegroepeerde Berken en Vliegdenen de opvallenste begroeiing. Helaas wordt de heide zelf hier en daar verdrongen door Pijpestrootje.

In het zuidoosten van de Moeren heeft zich een berkenbos ontwikkeld. In het westen van de Moeren vinden we een uitloper van het reservaat in noordwestelijke richting. Dit deel wordt de "Zandheuvels" genoemd.

Het grootste stuk betreft broekachtig loofbos, ontstaan op het vruchtbare slib dat een smal, meanderend beekje, de Vaartloop, in haar stroomgebied heeft afgezet. Het overige deel wordt gevormd door kleine stukjes droge heide.

De Reuselse Moeren wordt begrensd door de jonge ontginning van Ter Moeren aan de zuidzijde en intensief bewerkte akkers en weiden aan de noord- en oostzijde, afgewisseld door enkele percelen naaldbos.

Inventarisatiemethode

Bij het inventariseren werd steeds gebruik gemaakt van de territorium-karteringsmethode. Dit houdt in dat alle vogels met "broedverdacht" gedrag (zang, voedseltransport, simulatiegedrag) op topografische kaartjes werden ingetekend. De verzamelde gegevens werden uiteindelijk per soort geclusterd en afhankelijk van soort en type waarneming, geïnterpreteerd. Zo werd een eenmalige waarneming van een wijfje Kuifeend met kleine, niet vliegvlugge jongen als een broedvogel beschouwd. Drie of meer zangwaarnemingen van de Blauwborst op min of meer dezelfde plek werden geïnterpreteerd als een territorium, mits de waarnemingsdata tenminste een week uit elkaar lagen. Voor alle duidelijkheid: Een territorium betekent nog geen broedgeval, maar kan ook betrekking hebben op een broedpoging of een ongepaard mannetje dat overzomert. De Reuselse Moeren werd elk inventarisatie-jaar gedurende het broedseizoen tien tot vijftien maal, doelgericht bezocht. De bezoeken vonden verspreid plaats over diverse dagdelen (ochtend, middag, avond, nacht).

Voormalige broedvogels

Tot ver in de zestiger jaren werden in de Reuselse Moeren nog enkele typische soorten van heide en moeras aangetroffen. Soorten die ondertussen in Nederland behoorlijk zeldzaam zijn geworden. Enkele daarvan wil ik in het kort belichten.

Volgens oude aantekeningen van de heer Daemen broedden in 1965 nog liefst 3 paren Grauwe Kiekendieven in het reservaat! In 1968 vond hier het laatste broedgeval van de Grauwe Kiekendief en de Klapekster plaats, terwijl van de Velduil en de Blauwe Kiekendief respectievelijk een broedgeval en een broedpoging werd vastgesteld. Ook de Zomertaling kwam tot in de zestiger jaren nog in het reservaat tot broeden.

In 1974 brachten nog twee paren Roodborsttapuiten op de heide van de Reuselse Moeren jongen groot. Nadien verdween deze soort als broedvogel uit het gebied. In 1972 en 1973 werd in de maand juni een Roerdomp gehoord. Het is zeker niet uitgesloten dat het hier toen om een broedgeval handelde.

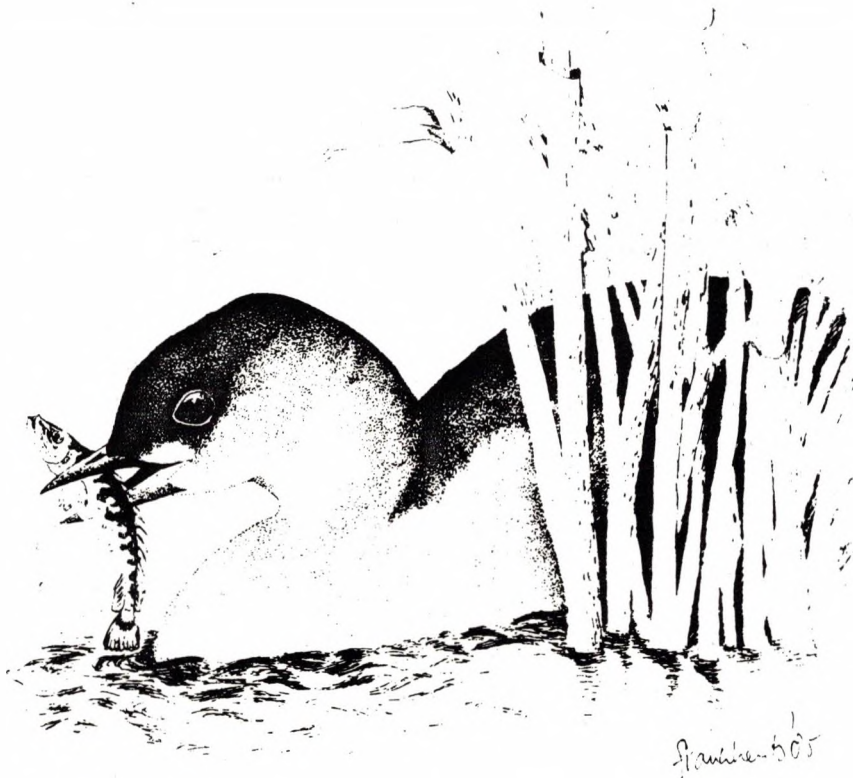
De broedvogels

Tussen 1975 en 1985 werden in de Reuselse Moeren 56 broedvogelsoorten vastgesteld. Uit het totaaloverzicht (tabel 1) blijkt dat de soortrijkdom van het gebied gedurende de inventarisatie-jaren nauwelijks is toe- of afgenomen. Dit wil niet zeggen dat de broedvogel-samenstelling hetzelfde gebleven is. Enkele soorten zijn in de loop van de jaren als broedvogel verdwenen, anderen hebben zich gevestigd.

Hieronder wordt een aantal broedvogelsoorten in het kort besproken. Van de populatie waarvan de grootte over het geheel boven de vijf paartjes ligt is een diagram uitgetekend. Van de niet besproken soorten zijn de jaarlijkse vastgestelde aantallen weergegeven in tabel 1.

DODAARS

De Dodaars werd tot zover bekend in 1975 voor het eerst in de Moeren waargenomen. De aanwezigheid van drie exemplaren resulteerde in een waarschijnlijk broedgeval. Deze vestiging bleek later van "definitieve" aard te zijn. De populatie groeide geleidelijk en bedraagt de laatste jaren doorgaans 6 paartjes. Alle territoria zijn gevestigd in het zuidwestelijke moeras-gedeelte (zie diagram A).

ZOMERTALING

In 1984 was het gehele broedseizoen een paartje Zomertalingen in de Reuselse Moeren aanwezig. Eind april, begin mei ontbrak het vrouwtje tijdelijk op het open water, zodat aan een broedgeval gedacht wordt. Helaas werden geen jongen gezien.

SLOBEEND

Nadat de Slobeend een aantal jaren achtereen tijdens de doortrek in het reservaat gesignaleerd was kwam in 1978 een paartje tot broeden. In de loop van de daaropvolgende jaren ontwikkelde zich een populatie van c.a. 5 paren.

KUIFEEND

Tegelijk met de Tafeleend bleek de interesse voor de Reuselse Moeren ook bij de Kuifeend toe te nemen. De Kuifeend kwam zelfs een jaar eerder tot broeden. In 1983 werden er van 3 vrouwtjes jongen gezien. In 1984 waren er reeds 5 paartjes van de partij.

Waarschijnlijk houdt de vestiging van Kuifeend en Tafeleend verband met het afsterven van Gagelstruweel op enkele plaatsen in het gebied. Het open water dat hierdoor ontstaat is voor duikeenden immers een primaire voorwaarde om aan voedsel te kunnen komen.

KORHOEN

De eerste gegevens omtrent het voorkomen van Korhoenders in de Reuselse Moeren dateren uit het begin van de zestiger jaren. De belangrijkste baltsplaatsen bevonden zich in die tijd op Ter Moeren (België) waar "verscheidende" bolderende hanen gehoord werden. Groot was de populatie echter niet! Van Erve c.s. (1967) arceert Reusel in een overzichtskaartje als een gemeente met minder dan 10 ex. Het kleine aantal waarnemingen uit de zestiger jaren duidt op een vrij stabiele stand van tenminste 6 hanen en 5 hennen. Uythoven (1971) geeft geen Korhoenders op voor de Reuselse Moeren, hetgeen waarschijnlijk slechts betekent dat het gebied bij zijn onderzoek over het hoofd is gezien.

De populatie bedroeg in 1975 4 hanen en 6 hennen, hetgeen suggereert dat er met de Korhoenders in dit gebied sedert de zestiger jaren niet veel gebeurd is. Maar van dan af tekent zich een duidelijke achteruitgang af! In 1976 telde het bestand reeds 2 exemplaren minder en in 1979 tot en met 1981 verbleven er nog slechts 2 hanen en 2-3 hennen in de Moeren. In 1982 kwam een definitief einde aan de populatie..... Dit terwijl Staatsbosbeheer in dezelfde periode (1975 tot op heden) uitgerekend alles in werk stelde om de situatie in het gebied te verbeteren.

De afname is waarschijnlijk niet terug te voeren op een ongeschikt broedbiotoop, maar eerder naar het ongeschikt worden van de fouragegronden voor de hennen met kuikens. Dit vermoeden wordt volledig ondersteund door de inventarisatiegegevens. In 1976 kwamen nog 2 hennen en 2 hanen groot, maar evenzoveel exemplaren kwamen tijdens de winter om of migreerden.

Nadien werden nimmer meer volgroeide onvolwassen Korhoenders gezien, terwijl we vrijwel jaarlijks kleine juvenielen zagen en regelmatig een hen op de heide aantreffen die simulatiegedrag vertoonde. De jongen kwamen dus niet groot en aangezien onderzoek heeft uitgewezen dat predatie daarbij van ondergeschikt belang is, ligt de factor voedsel het meest voor de hand. Voor het voedsel zijn de hen en jongen voor een belangrijk deel aangewezen op de landbouwgronden. En die werden steeds intensiever bewerkt met alle gevolgen van dien. Resultaat was dan ook dat de Korhoenders de belangrijkste bolder- en fourageergebieden van de zestiger jaren, "Het Goor" en "de Rijtsche Heide", steeds meer gingen mijden. In plaats daarvan werd steeds meer tijd doorgebracht op de heide en op de jonge ontginningen van "Ter Moeren"

WATERRAL

Het Waterrallen-bestand omvat in de Moeren over het algemeen 4-5 territoria. Het populatieverloop laat echter enkele onverklaarbare fluctuaties zien. De schommelingen vertonen weinig samenhang met de waterstand in het gebied, hetgeen zich op de meest voor de hand liggende oorzaak zou zijn.

Alle territoria zijn steeds in het zuidwestelijke moeras-deel gelegen. (zie diagram C)

WATERHOEN

Het Waterhoen is een vogel die in de natste delen van het reservaat een respectabele dichtheid kan bereiken. In een strenge winter blijkt de soort echter duidelijk in aantal af te nemen en van deze verliezen lijkt de populatie slechts moeizaam te herstellen. Na de strenge winter van 1978/79 zien we een afname van 16 naar 10 paar. Na de winter van 1981/1982, waarin een korte/doch strenge periode met sterke ijsvorming en veel sneeuwval voorkwam viel de populatie terug van 12 naar 8 paar.

WULP

De Wulp is in Reuselse Moeren broedvogel van de droge heide. Dit biotooptype werd halverwege de zeventiger tot begin tachtiger jaren sterk bedreigd met dichtgroeien door Berk en Vliegden. Tegelijkertijd werd het heide-areaal van het droge type nog eens sterk ingeperkt door een verhoogde waterstand. We zien in die tijd ook dan een duidelijke afname van 9 naar 2 territoria. Dat ondertussen het gewijzigde beheer van de fourageergronden - het omliggende cultuurland - meespeelde is niet uitgesloten.

Mogelijk kan in de nabije toekomst binnen de populatie weer een opleving geconstateerd worden, omdat al enkele winters achtereen de heide van de dichtste opslag ontdaan wordt.

Op de aangrenzende weilanden telt de Wulpen-populatie de laatste jaren 3 territoria. (zie diagram F)

TORTELDUIF

Broedde de Tortelduif in de jaren 1973 tot en met 1975 met circa 12 paartjes en in 1977 zelfs met 15 paartjes, op het ogenblik staat deze soort op het punt om uit het reservaat te verdwijnen. In 1982, 1983 en 1984 werden nog respectievelijk 6, 2, en 1 territoria vastgesteld.

Het is nauwelijks denkbaar dat voor de afname de oorzaak binnen het reservaat gezocht moet worden. De Tortelduif pleegt in de Reuselse Moeren doorgaans in het dichtere loofhout te broeden en aangezien het gebied aan dat soort vegetatie alleen maar rijker is geworden, betreft het in ieder geval geen biotoop-kwestie, (zie diagram H)

GROENE SPECHT

Tot en met 1979 werd van de Groene Specht jaarlijks een bewoond nesthol gevonden. In 1982 was broeden onzeker en sindsdien ontbreekt de soort zelfs als broedvogel in het gebied.

BOOMPIEPER

Einde zeventiger jaren bleef de populatieomvang van de Boompieper in de Moeren opvallend stabiel. Van 1980 op 1981 kwamen daar echter verandering in. Het aantal zangposten daalde van 17 naar 13, afgezien 1983, toen liefst 19 zangposten van deze soort werden vastgesteld, ging de populatiegrootte langzaam het niveau van 10 naderen.

Alle zangposten treffen we aan op de drogere heidepercelen met verspreide opslag. (zie diagram I)

WINTERKONING

Evenals het Waterhoen is de Winterkoning een zeer wintergevoelige soort. Strengere vorstperiodes eisen veel slachtoffers. Bij aanvang van de inventarisaties in 1975 was de populatie vermoedelijk herstellende van een strenge winterperiode van de voorgaande jaren. Na de strenge winter van 1978/1979 daalde het aantal zangposten van 33 naar 18. We zien vervolgens een geleidelijk herstel van de populatie, dat na een kortstondige maar strenge vorstperiode in de winter van 1981 even stagneert.

In de verspreiding van de Winterkoning valt een patroon te ontdekken dat zich aftekent langs de loopjes en zetwallen in het gebied. Dit verschijnsel is eenvoudig verklaarbaar. Winterkoningen broeden graag in de oevers van beken en loopjes. Bovendien ligt langs de "Goorloop" en de "Vaartloop" een behoorlijk aantal omgevallen bomen. De wortelkluiten daarvan fungeren eveneens als een ideale broedplaats. Op de "zetwallen" komt simpelweg de rijkste struikvegetatie voor en de Winterkoning houdt zich daar bij voorkeur in op. (zie diagram J)

BLAUWBORST

Een van de meest typerende bewoners van de natte delen in de Reuselse Moeren is de Blauwborst.

In 1963 telde de "Vogelstudie- en Inventarisatie-werkgroep Midden Brabant" 5 zangposten. Blijkbaar is later de populatie toegenomen want in 1975 stelde van Poppel 17 territoria vast. Van 1977 op 1978 nam de Blauwborst in de Moeren af van 17 à 19 naar 13 à 15 zangposten. Tot en met 1983 bleef de populatie daarbij stabiel. Van 1983 op 1984 constateerden we helaas weer een kleine achteruitgang van 14 naar 11 zangposten.

Mogelijk hangt deze recente afname samen met het afsterven van de Gagel en waterwilgenvegetatie in grote delen van het gebied, waardoor het broedbiotoop plaatselijk ongeschikt wordt.

De laatste jaren zien we binnen het gebied een oostwaartse verschuiving in de verspreiding van de Blauwborst. Dit houdt wellicht verband met de hoge waterstand, waardoor het reservaat in oostelijke richting drassiger is geworden. (zie diagram M)

SPRINKHAANRIETZANGER

Anno 1963 was de Moeren 5-6 zangposten van de Sprinkhaanrietzanger rijk! In 1972 waren 1 à 2 paren aanwezig en in 1974 werden 3 zingende exemplaren gehoord op 4 mei. Gezien de vroege datum kan het hier toen om doortrekkers zijn gegaan. In 1975 werd 1 zangpost vastgesteld. Daarna kwam de Sprinkhaanrietzanger drie jaar achtereen niet meer in de Reuselse Moeren voor. In 1980 werden onverwachts 5 territoria geteld. Een populatie die de volgende jaren steeds met 1 paartje zou afnemen. Dit merkwaardige verloop resulteerde tenslotte in 1 zangpost in 1984. De zangposten waren steeds zonder uitzondering gevestigd in het Gagelstruweel op de natte heide.

KLEINE KAREKIET

De Kleine Karekiet is een incidentele broedvogel in de Reuselse Moeren. In 1975, 1979, 1980 en 1983 bevond zich 1 zangpost in het gebied. Het nagenoeg ontbreken van de Kleine Karekiet hangt hier waarschijnlijk samen met het ontbreken van Rietkragen, het biotoop dat over het algemeen door deze soort geprefereerd wordt.

TJIFTJAF

Een opmerkelijk populatieverloop zien we bij de Tjiftjaf. Deze soort nam tussen 1975 en 1980 van jaar op jaar toe, waardoor de populatiegrootte uiteindelijk meer dan verdubbelde. Daarna nam het aantal zangposten weer even geleidelijk af, totdat in 1983 ongeveer het niveau van 1975 was bereikt. In 1984 was er vervolgens sprake van een lichte toename. Voor dit verschijnsel is geen verklaring bekend. (zie diagram R)

STAARTMEES

In 1975 werd de Staartmees tijdens de broedtijd herhaaldelijk waargenomen. Een broedgeval kon echter niet met zekerheid worden vastgesteld. In 1977 werden 4 territoria geteld. Deze kleine populatie breidde zich tot en met 1980 uit tot 9 broedparen. In 1982 heeft zich weer een duidelijke kentering ingezet, resulterend in slechts 3 territoria in 1984.

De verspreiding van de Staartmees beperkt zich in de Moeren in hoofdzaak tot de struikbegroeiing rondom de natste delen van het terrein. (zie diagram T)

MATKOP

De populatie van de Matkop verloopt golvend, met een minimum van 3 paartjes en een maximum van 10 paartjes. Deze holenbroeder heeft duidelijk geen nadelige gevolgen ondervonden van de verwijdering van een grote reeks nestkasten uit het gebied in 1976. De toename die zelfs volgde zou er eerder voor pleiten dat de Matkop profijt heeft getrokken uit deze maatregel. Mogelijk is dat ook zo: het is niet ondenkbaar dat er een soort van territorium- of voedselconcurrentie ontstaat als de Koolmees, die duidelijk wel gevoelig is voor de aanwezigheid van kunstmatige nestgelegenheden, die sterk toeneemt! (zie diagram U)

PIMPELMEES

In eerste instantie leek de Pimpelmees gevolgen te ondervinden van het verwijderen van nestkasten uit het gebied in 1976. De populatie herstelde zich echter weer vrij snel. Na 1979 is de Pimpelmees toch zeer schaars geworden in de Moeren. Met de wetenschap dat zich de laatste jaren in het natte deel van het reservaat een groot aantal afgestorven Berken bevindt zou eerder een toename verwacht zijn. In deze Berken bevinden zich immers geschikte nestholten en ze vormen tegelijkertijd een ideale voedselbron.

KOOLMEES

De Koolmees blijkt zeer gevoelig te zijn voor de aanwezigheid van kunstmatige nestgelegenheden. In 1975 broedden nog liefst 21 paartjes in de Moeren. Zij nestelden zonder uitzondering in nestkasten. In 1976 werden de nestkasten verwijderd en in 1977 bleek de populatie volledig ineengeklapt. Slechts 8 territoria werden nog gekarteerd. Jarenlang bleef de populatie daarna redelijk stabiel, totdat in 1983 tijdelijk een kleine reeks nieuwe kastjes werd aangebracht. Direct zagen we weer een (lichte) stijging. (zie diagram V)

ZWARTE KRAAI

Tenminste vanaf 1978 een vrij stabiele populatie. Jaarlijks vinden we tientallen door Zwarte Kraaien geroofde eieren in het gebied. Het betreft meestal eenden-eieren. Daarbuiten werden eierschalen aangetroffen van: Fazant, Houtduif, Wulp, Waterral (lx), Ransuil (lx) en Korhoen (lx). Bovendien werd een keer waargenomen hoe twee Zwarte Kraaien een Graspieper dwongen van zeer hoog uit de lucht naar beneden te gaan, alwaar dit exemplaar geplukt werd. Het betreft hier echter predatie van natuurlijke aard. Temeer omdat de soort niet noemenswaardig in het terrein toeneemt wordt afschot afgeraden.

VINK

De Vink is als broedvogel ten opzichte van 1975 duidelijk in het gebied toegenomen. In 1975 werden slechts 3 territoria gelokaliseerd, in 1983 en 1984 waren er respectievelijk 14 en 10. Deze toename is mogelijk het gevolg van het ouder- en daardoor als nestplaats voor de Vink geschikter worden van de bomen in het reservaat. Het verspreidingspatroon komt althans overeen met de plaatsen waar de bomen het best ontwikkeld zijn. (zie diagram W)

RIETGORS

De Rietgors is in de loop van de inventarisatiejaren duidelijk in aantal afgenomen. Tijdens de eerste jaren lag het aantal broedparen tussen de 20 en de 30, de laatste jaren tussen de 10 en de 20. Evenals bij de Blauwborst zou deze achteruitgang het gevolg kunnen zijn van het afsterven van het Gagel- en Waterwilgenstruweel in bepaalde delen van het gebied, waardoor de totale oppervlakte aan geschikt broedbiotoop inkrimpt. (zie diagram X)

Tabel 1. TOTAALOVERZICHT BROEDVOGELPOPULATIES REUSELSE MOEREN.

Soort	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984
Dodaars	1	.	3-4	3	5	4	6-7	6	5	6
Wilde Eend	25	.	30	25-30	25-30	25-30	30-40	30-40	30-40	30-40
Wintertaling	6-7	.	15	10	10	ca.8	14	10-15	10-15	10-15
Zomertaling	-	.	-	-	-	-	-	-	-	0-1
Slobeend	-	.	-	1	2	2	3	4	5	min.3
Kuifeend	-	.	-	-	-	-	-	-	3	5
Tafeleend	-	.	-	-	-	-	-	-	-	2
Korhoen	4m+6v	4m+4v	4m+4v	3m+3v	2m+1v	2m+2v	2m+2v	-	-	-
Waterral	5	2	0-1	5	2-3	1	6-7	5	4	4
Waterhoen	12	.	17-19	16	10	11	12	8	8	9
Meerkoet	2	.	15	5	13	10	10	7	7	8
Torenvalk	-	.	-	1	-	-	-	-	-	1
Wulp	9	.	5	5	4	3	5	3	2	3
Houtduif	.	.	20	22	15	11	17	12	.	10
Tortelduif	10	.	9	15	4	4	6	6	2	1
Koekoek	1-2	.	1	1	2	2	1	1	2	2
Ransuil	-	.	-	1	-	-	0-1	-	-	0-1
Groene Specht	2	.	1	1	1	0-1	-	-	-	-
G.Bonte Specht	3-4	.	1	1	1	-	0-1	1	2	2
Boompieper	10	.	5	17	17	17	13	12	19	11
Winterkoning	25	.	26	33	18	20	24	23	30	32
Heggemus	11	.	6	7	3	2	1	3	3	3
Sprinkh. Rietz.	1	.	-	-	-	5	4	3	2	1
Kl. Karekiet	1	.	-	-	1	1	-	-	-	1
Spotvogel	2	.	1	2	-	-	-	-	-	-
Tuinfluitter	8	.	11	20	13	14	11	12	11	12
Zwartkop	1	.	3	3	8	2	4	4	4	4
Grasmus	3	.	6	12	11	14	13	11	11	12
Fitis	88	.	90	85	96	65	ca.80	ca.80	94	90
Tjiftjaf	22	.	23	33	49	50	42	25	23	27

(vervolg) tabel 1. TOTAALOVERZICHT BROEDVOGELPOPULATIES REUSELSE MOEREN.

Soort	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984
Goudhaantje	-	.	1	-	-	-	-	-	-	-
Roodborst	13	.	14	19	18	20	22	25	17	21
Blauwborst	17	.	17-19	13-15	12	14	13-14	14	14	11
Gekr. Roodst.	-	.	-	-	1	1	1	1	-	-
Nachtegaal	1	.	-	-	-	-	-	-	1	-
Merel	7	.	8	12	15	12	14	12	11	8
Zanglijster	13	.	8	8	7	2	3	3	4	1
Grote Lijster	1	.	2	1	1	1	-	1	-	2
Staartmees	-	.	4	5	8	9	7	9	5	3
Matkop	3	.	3	6	10	8	6	4	6	9
Kuifmees	1	.	-	-	-	2	-	-	1	3
Zwarte Mees	1	.	-	-	1	-	-	-	1	-
Pimpelmees	6	.	3	4	5	1	2	2	3	2
Koolmees	21	.	8	11	10	9	9	8	13	8
Geelgors	4	.	5	6	4	5	3	5	2	2
Rietgors	34	.	20-30	23	18	14	20	14	16	11
Kneu	1	.	5	5	5	.	2	3-5	2	1
Ringmus	2	.	1	-	-	-	-	-	-	-
Vink	3	.	4	5	4	5	7	8	14	10
Groenling	1	.	-	-	-	-	-	-	-	-
Vlaamse Gaai	1	.	2-3	2	3	.	1	3	1	2
Ekster	3	.	.	1	-	-	-	-	-	-
Zwarte Kraai	.	.	.	1	4-5	5	4	4	5	7
Kauw	-	.	-	-	-	-	-	-	-	2
Spreeuw	1	2
Fazant	.	.	.	7m10v

Aantal soorten 44-46 . 38-42 42-43 42-42 38-42 38-41 38-39 41-42 42-4

. = niet geteld

Samenvattend kan het volgende worden opgemerkt: Gedurende de inventarisatieperiode bleek het populatieverloop van 22 soorten stabiel of onduidelijk te zijn. Daarnaast broedden 10 soorten slechts incidenteel. Vijftien soorten namen duidelijk in aantal af en vijf daarvan (Korhoen, Groene Specht, Spotvogel, Groenling en Ekster) verdwenen geheel als broedvogel.

Opmerkelijk is, dat deze groep gekenmerkt wordt door soorten van heide- en agrarische landschappen, zoals Wulp, Korhoen, Groene Specht en Geelgors; Bij deze soorten is sprake van een afnemende tendens, die in een groter regionaal verband wordt waargenomen. De oorzaken van de getalsafname zijn niet direct in het reservatsbeheer gelegen. Dit beheer, waardoor het gebied een wat meer oorspronkelijk, dus minder parkachtig, karakter kreeg, zou wel een rol gespeeld kunnen hebben bij de negatieve aantalsontwikkeling van bijvoorbeeld Heggemus, Spotvogel en Groenling.

Daartegenover staat vestiging van vier nieuwe soorten, drie eendachtigen (Slobeend, Kuifeend en Tafeleend); en toename van vijf andere soorten, waaronder Dodaars, Wilde Eend en Wintertaling. Het ligt voor de hand te veronderstellen dat deze ontwikkeling wel in de hand is gewerkt. Door het sinds 1976 gevoerde op onder meer hoge waterstanden gericht beheer. Des te merkwaardiger blijft daarom de afname van Blauwborst en Rietgors.

DOORTREKKERS EN WINTERGASTEN

Naar Woorttrekkers en wintergasten is in de Reuselse Moeren nauwelijks systematisch onderzoek verricht. De gegevens van plassentellingen en de computeruitdraai van het S.O.V.O.N. niet-broedvogel project geven echter een redelijk beeld van het voorkomen van de diverse vogelsoorten in het gebied buiten het broedseizoen.

De belangrijkste soorten worden hieronder in het kort besproken.

- * In het ninterhalfjaar kunnen de concentratie's eenden soms oplopen tot 400 exenplaren. Wilde Eend en Wintertaling zijn de algemeenste soorten.
- * In strenge winters worden de aangrenzende weilanden benut door groepen Rietganzen, maximaal 150 exemplaren, die hier fourageren en pleisteren. Zowel de ondersoorten "Fabalis fabalis" als "Fabalis rossicus" zijn daarbij vertegenwoordigd.
- * Tussen half oktober en begin april bevinden zich grote groepen kraaiachtigen bij de Moeren, die zich 's avonds in een nabijgelegen bosperceel concentreren om te overnachten. Hiervan maken Kauwen, Roeken, Zwarte Kraaien, maar ook jaarlijks 25-50 Bonte Kraaien deel uit.
- * Opvallend is ook het aantal roofvogels in het gebied gedurende de winterperiode. Vaste pleisteraars zijn: Buizerd, Sperwer, Havik, Torenvalk en Blauwe Kiekendief, terwijl soms een Smelleken wordt waargenomen.
- * Vooral bij lagere waterstanden is de Moeren tijdens de doortrek rijk aan steltlopers. We treffen dan tientallen Watersnippen en verder vooral Witgatjes, Groenpootruiters en Tureluurs.
- * De Klapekster die tot voor enkele jaren terug steevast op de heide overwinterde is tegenwoordig nog slechts een incidentele verschijning.
- * In de Elzen op de Zandheuvel fourageren regelmatig grote groepen Sijzen. Soms bevinden zich hier meer dan 250 exemplaren.

Literatuur

Gemeente Reusel (1983)	Bestemmingsplan Buitengebied.
Peeters L. (1985) c.s.	Korhoenderrummer Blauwe Klauwier.
Peeters L. W. v.d. Voort
(resp. 1978, 1979, 1980, 1981,
1982, 1983)	Verslagen broedvogelinventarisatie
Reuselse Moeren '78 t/m '83.
Losse Publicaties.
Poppel van A. (1975)	Broedvogelinventarisatie Reuselse Moeren
'75. Losse publicaties.
Venema N. (1977)	Broedvogelinventarisatie Reuselse Moeren
'77. Losse publicaties.

KORTE MEDEDELINGEN

EEN WAARNEMING VAN TWEE KLEINE ZWANEN MET EEN AFWIJKENDE POOTKLEUR

Tijdens de P.P.D.-wintervogeltelling van januari nam ik op 20 en 21 januari een groep van 140-150 Kleine Zwanen waar in de polders tussen Maren-Kessel en Het Wild, ook wel bekend als de polder van Lith.

Op 20 januari fourageerden de vogels in de polders op een ondergelopen weiland en ik ontdekte toen twee adulte vogels met een afwijkende pootkleur.

De ene Kleine Zwaan had helder gele poten in dezelfde kleur als de gele plek op de snavel. De andere vogel had vleeskleurige/rose poten ongeveer als de pootkleur van de Grauwe Gans. Beide vogels fourageerden voortdurend in elkaars nabijheid, wat ook nog steeds het geval was op 21 januari toen de zwanen in de uiterwaard langs de Maas fourageerden.

Qua uiterlijk waren de beide Kleine Zwanen, behalve de pootkleur, gelijk aan de hen omringende soortgenoten. Alleen de vogel met de gele poten had wat meer geel op de snavel dan normaal, echter lang niet zoveel als bij de Wilde Zwaan het geval is. De Kleine Zwaan met de vleeskleurige poten had de normale hoeveelheid geel op de snavel.

Beekman en Dirksen (1983) beschrijven slechts elf bekende gevallen van deze zeldzame leucistische vorm bij de Kleine Zwaan, zodat de waarneming van deze twee leucistische vogels in de polder bij Lith zeer opmerkelijk is. Bovendien schrijven beide auteurs dat er in enkele gevallen een zwarte of grijze tekening op de gele poten voorkwam. De beide Kleine Zwanen hadden voor zover ik kon zien geen enkele tekening in de vorm van vlekjes of iets dergelijks op de poten.

Jan van der Winden

Adres: Postbus 19184, 3501 BD Utrecht.

Literatuur

Beekman, J & S. Dirksen 1983. Kleine Zwanen. *Cygnus columbianus* met gele poten. *Limosa* 56:20

GEMENGD BROEDGEVAL BRANDGANS X GRAUWE GANS TE BUDEL-DORPLEIN

Toen ik op 13 maart 1985 voor de zoveelste keer de Brandgans tussen de Grauwe Ganzen van Budel-Dorplein zag zitten, speelde door mijn hoofd: "stel je eens voor dat die Brandgans - bij gebrek aan beter - een liefdesrelatie aan zou knopen met een van die "Grauwe". En stel dat het ook nog eens mogelijk zou zijn, dat die twee jongen groot brachten. Wat voor resultaat zou dat geven?". De gedachte leek eigenlijk even absurd als komisch.

Op 8 mei zagen Tom Heynen en ik de Brandgans trouw met de Grauwe Gans 5 jongen begeleiden. In eerste instantie namen we dit gedrag natuurlijk niet serieus, maar toen we deze jongen met vrijwel even oude jongen van een Grauwe Ganzen-paartje vergeleken, slikten we toch een keer! De Grauwe Ganzen-jongen waren gelig van kleur, die van het ondertussen verdacht geworden paartje waren grauwer en gevlekt.

Bij raadpleging van literatuur ontdekte Tom Heynen later dat ze kenmerken vertoonden die van toepassing waren op de Brandgans-jongen.

Later werd dit paartje nog vaak en door veel waarnemers opgemerkt, steeds in gezelschap van hun kroost.

Op 25 juli werd uiteindelijk een bijna volgroeide gans gezien, fouragerend op Fonteinkruid in de sloot ten westen van de kokmeeuw-kolonie te Budel-Dorplein. De waarnemers (ondermeer Pierre v.d. Wielen) menen stellig hier met een van de grauwe-Brandgans-jongen te doen gehad te hebben. Hun beschrijving:

Forser dan Brandgans. Bijna zo groot als Grauwe Gans. Kleur over het geheel beken grauw. Opvallend waren echter de bruinachtige buik, de donkere hals en de lichte vlek op de wangen. Kortom: Vreselijk!!!!.....

(Voor outsiders: zowel de Brandgans als de Grauwe Ganzen hier, zijn zeer vermoedelijk uit gevangenschap ontsnapte beesten.)

Lex Peeters, Marialaan 26, 5541 CD Reusel

OPROEPEN

Kleine Zwanen met kleurringen

In Groot-Brittannië worden sinds de winter 1967/68 Kleine Zwanen van kleurringen voorzien. Deze vogels worden hoofdzakelijk geringd in Slimbridge, een watervogelpark, waar 's winters maximaal enkele honderden Kleine Zwanen overwinteren. De vogels worden daar bijgevoerd. Aan de hand van waarnemingen van aldaar gekleurringde Kleine Zwanen is reeds veel inzicht verkregen in de gedragingen van de Kleine Zwanen. Het is echter onduidelijk in hoeverre deze vogels representatief zijn voor de gehele populatie.

Daarom is in de winter 1985/86 door Rob Rieder en ondergetekende in samenwerking met het Rijksinstituut voor Natuurbeheer en de Zwanenwerkgroep Nederland gestart met een kleurringproject. Dit project wordt uitgevoerd in de Noordoostpolder, een pleisterplaats waarvan maximaal ruim 2000 Kleine Zwanen gebruik maken. Op 14 december 1985 werden hier voor het eerst 22 Kleine Zwanen gevangen. Alle vogels werden aan beide poten voorzien van een kleurring, een witte of een gele. Op elke ring staat een inscriptie driemaal rondom gegraveerd, zodat de code (een letter of een cijfer) in alle standen is af te lezen. De ringen zijn met behulp van een telescoop tot op 300-500 meter goed af te lezen.

Waarnemingen van deze Kleine Zwanen kunnen ingestuurd worden naar onderstaand adres. Elke waarnemer ontvangt na afloop van het seizoen een overzicht met alle waarnemingen in dezelfde winter van de door hem/haar waargenomen individuen.

Trinus Haitjema, Grovestinsstraat 2, 8723 AE Koudum.

PERSBERICHT: LIMOSA

Sinds enkele jaren werken onderstaande organisaties (NOU en SOVON) nauw samen op het gebied van de informatievoorziening over vogelstudie. Voor een bedrag van f 22,-- per jaar kunt u zich abonneren op het tijdschrift Limosa, een populair-wetenschappelijk tijdschrift, dat vier maal per jaar verschijnt.

Limosa is een gezamenlijke uitgave van NOU en SOVON, waarin ook de redactie van het vroegere "Watervogels" deelneemt. Wilt u zich nog meer verdiepen in de vogelstudie, dan is het mogelijk lid te worden van NOU. Behalve Limosa ontvangt u dan ook het Engelstalige blad Ardea (twee maal per jaar). Bovendien organiseert de NOU regelmatig excursies, symposia en lezingen.

De minimumcontributie van de NOU bedraagt voor 1985 f 60,-- per jaar voor leden geboren voor 1960, f 50,-- voor leden geboren in 1960, f 40,-- voor leden geboren in 1961 en f 32,50 voor leden geboren na 1961 (jeugdleden). Voor gezinsleden bedraagt de contributie f 15,-- (De laatsten ontvangen geen tijdschriften).

Gezamenlijk organiseren NOU en SOVON in de maand december een jaarlijkse contactdag voor vogelaars.

Tijdens deze dag wordt informatie verstrekt over de laatste stand van de SOVON-projecten, kunnen plaatselijke en regionale groepen zich presenteren, zijn er stands van boeken en kijkers, enz. Kortom het is de RAI voor vogel-land Nederland.

Proefnummers van de genoemde tijdschriften en nadere inlichtingen zijn te verkrijgen bij:

Nederlandse Ornithologische
Unie (NOU)
P/a Dr. A. Spaans
R.I.N.
Postbus 9201,
6800 HB ARNHEM

Samenwerkende Organisaties
Vogelonderzoek Nederland
(SOVON)
P/a J. Nap
Henry Dunantstraat 7,
8264 AB KAMPEN

Voor Limosa is aanmelding mogelijk door storting van f 22,-- op giro-rekening 4298649 t.n.v. Limosa te Kampen.

Voor de NOU is betaling mogelijk via girorekening 125347 van de Nederlandse Ornithologische Unie te Katwijk.

NATUUR- EN MILIEU-INFORMATIECENTRUM DE BOLSTER (TILBURG)

Eind 1985 is in Tilburg het Natuur- en Milieu-informatiecentrum 'De Bolster' geopend. Het is een initiatief van het Noordbrabantse Natuurmuseum, de Brabantse Milieufederatie en de Provinciale Consulent Natuur- en Milieu-educatie.

'De Bolster' wil een natuur- en milieuinformatiecentrum zijn voor alle mensen uit Brabant en speciaal voor Tilburg en omgeving. Iedere geïnteresseerde kan aan de leestafel de nieuwste tijdschriften inzien. Het centrum mikt speciaal op mensen uit het onderwijs. Voor hen is er een grote sortering aan schriftelijk en audiovisueel materiaal. Maar ook voor de vele (vrijwilligers) organisaties die zich bezig houden op het brede terrein van natuur en milieu zijn van hart welkom.

Bezoekers kunnen op verschillende manieren geholpen worden. Allereerst is er een uitgebreide documentatie over natuur en milieu. Naast een dertigtal tijdschriften zijn er naslagwerken, lespakketten, lesbrieven en spelletjes. De onderwerpen lopen uiteen van planten, dieren en biotopen tot vervuiling, energie en ecologie.

Naast het inzien van documentatie is er ook materiaal te leen. Soms gratis, soms tegen een (geringe) vergoeding. Er zijn dia-series, videobanden, leskisten en tentoonstellingen over uiteenlopende onderwerpen.

Wie thuis op z'n gemak wil lezen kan bij 'De Bolster' ook boeken en brochures kopen. Uitgaven zijn er van Aktie Strohalm, Milieudefensie, de Brabantse Milieufederatie, Natuurmonumenten, Instituut voor Natuurbeschermingseducatie, Vogelbescherming en de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging.

Ook voor affiches, kwartetten, vogelcassettes, loepjes, fiets- en wandelkaarten kan men bij 'De Bolster' terecht.

Tenslotte kan 'De Bolster' voor diepgaande vragen ook gemakkelijk verwijzen naar een van de medewerkers van het Noordbrabantse Natuurmuseum, de Brabantse Milieufederatie of de Provinciaal Consulent Natuur- en milieu-educatie. Zij zitten in hetzelfde gebouw.

De inrichting van 'De Bolster' is vooral tot stand gekomen dankzij subsidies van het Wereld Natuurfonds, het Anjerfonds Noord-Brabant en de Gravin van Rijlandt Stichting te Den Haag.

De openingstijden: Dinsdag tot en met vrijdag van 13.00 tot 17.00 uur.
Zondag van 13.00 tot 17.00 uur.

Het bezoekadres is: Spoorlaan 434d, 5038 CH Tilburg

Het postadres is: Postbus 9053, 5000 HB Tilburg. tel. 013- 364870

AANWIJZINGEN BIJ HET SCHRIJVEN VAN ARTIKELEN VOOR 'DE ROOBBORSTTAPUIT'

1. Kopij bij voorkeur getypt toeleveren. Houd een brede marge (5 cm) en een dubbele regelafstand aan.
2. Lange artikelen worden bij voorkeur in verschillende hoofdstukjes verdeeld. Bij het weergeven van onderzoeksresultaten wordt daarbij het volgende model geprefereerd:
 - Inleiding (waarin de beschrijving van de doelstelling of de probleemstelling van het onderzoek)
 - Methode (met daarbij eventueel een gebiedsbeschrijving en een dankwoord)
 - Resultaten
 - Diskussie (eventueel)
 - Samenvatting
 - Literatuur
3. Wanneer literatuurgegevens verwerkt worden, moet altijd de bron worden aangegeven. In de tekst gebeurt dit door het vermelden van schrijver(s) en jaartal, bijvoorbeeld: (Van Erve e.a. 1967). Onder het hoofdstukje literatuur wordt de bron vervolgens nader omschreven, zoals in onderstaande voorbeelden:
 - Erve, F.J.H. e.a., 1967. Avifauna van Noord-Brabant. Van Gorcum, Assen. Of:
 - Voorn, P. 1983. De doortrek van de Kraanvogels in Noord-Brabant in het najaar van 1982. De Roodborsttapuit 2 (1):4-19.
 Dus bij tijdschriftartikelen eerst de jaargang, tussen haken het nummer en vervolgens de bladzijden.
4. Indien tabellen en/of figuren in het artikel zijn verwerkt, dient duidelijk te worden aangegeven waar deze in de tekst geplaatst moet worden. Ze horen voorzien te zijn van een kort, duidelijk onderschrift.
5. Soortnamen van vogels worden altijd met een hoofdletter gespeld (dus: Houtduif, Zwarte Zee-eend, Vink), soort- of familiegroepen echter steeds met een kleine letter (dus: duiven, zee-eenden, vinken (indien bedoeld vinkachtigen!)).
 - N.B. Bij planten en andere diersoorten gelden iets andere regels. Daar schrijft men bijvoorbeeld Zwarte els, Bruine kikker e.d.
6. De redactie is altijd bereid om, naar vermogen, te helpen bij het verkrijgen van literatuur, bij uitwerkingsproblemen, enzovoort.
 - N.B. Artikelen worden door de redactie doorgenomen op inhoudelijke kwaliteit en taalgebruik.
 - Wijzigingsvoorstellen worden altijd met de auteur(s) besproken.

TECHNISCHE AFGEVAARDIGDEN

SOVON DISTRIKTSKOORDINATOR OOST-BRABANT

Jan van Diermen Olympiaplein 11-I 1077 CJ Amsterdam

PROVINCIALE PLANOLOGISCHE DIENST NOORD-BRABANT (Avifauna-onderzoek

Midden- en Oost-Brabant)

Frans Post Noordhoekring 62 5038 GE Tilburg 013-360118

COMMISSIE AVIFAUNA-ONDERZOEK PPD (namens het SOV)

Peter Key Molenstraat 36 5087 BN Diessen 04254-1917

Ad van Poppel Scalattistraat 108 5049 GC Tilburg 013-553121

BESTUUR SOV

Voorzitter:

Ben de Ruyter Heibeekstraat 40 5662 EG Geldrop 040-857391

Sekretaris:

Tom Heijnen Boschdijk 1081 5626 AG Eindhoven 04909-2128

Penningmeester:

Frans Post Noordhoekring 62 5038 GE Tilburg 013-360118

Overige leden:

Ad van Asten Waalreseweg 73 a 5554 HB Valkenswaard 04902-41271

Ad van Poppel Scarlattistraat 108 5049 GC Tilburg 013-553121

Sjef Benders Wilhelminastraat 58 5721 KK Asten 04936-1367

REDAKTIE "ROODBORSTTAPUIT"

Hans v. d. Laarschot Rinkveld 7 5721 SP Asten 04934-1555

Tom Heijnen Boschdijk 1081 5626 AG Eindhoven 04909-2128

Loek Hilgers Jeroen Boschstraat 18 5062 LE Oisterwijk 04242-84978

BETALINGEN

Te voldoen op gironummer 5617837 t.n.v. F.A.H.E. Post, penningmeester SOV, Postbus 762, 5201 AT Den Bosch. Abonnement "De Roodborsttapuit" : voor leden van aangesloten werkgroepen Fl. 10,-, voor overige abonnees Fl. 20,-.

Betreffende bedrag te voldoen op bovenvermeld gironummer onder vermelding van "Roodborsttapuit 19..". Oude nummers (ad Fl. 5,-) en kopieën van artikelen (ad f 0,30 per kopie) op aanvraag verkrijgbaar bij de penningmeester SOV.

DE ROOBBORSTTAPUIT

Periodiek van het Samenwerkingsverband van Oost-Brabantse Vogelwerkgroepen
(SOV)

Jaargang 5

Nummer 1

Mei 1986

Redactie: Hans van de Laarschot (eindredactie), Loek Hilgers, Tom Heijnen

Tekstverwerking: Carla van Asten

Lay Out: Ad van Asten

Tekeningen: Ernest van Asseldonk, Frank Neijts

VOGELWERKGROEPEN AAN HET WOORD

Vogelwerkgroep IVN OSS	1
Samenwerkingsverband van West-Brabantse Vogelwerkgroepen opgericht	4

SOV BERICHTEN:

SOV heeft een nieuwe voorzitter	6
Samenwerking met het Staatsbosbeheer over automatisering van vogel- waarnemingen een feit	6
Samenwerkingsovereenkomst tussen SOV en PPD een feit	9
Errata en addenda	12
Brieven over afschot van Futen op de viskwekerij te Valkenswaard	12

LOPENDE ONDERZOEKEN:

Overzicht van lopende onderzoeken	18
-----------------------------------	----

Het voorkomen van de Geoorde Fuut als broedvogel in de provincie Noord- Brabant, Ad van Poppel	19
---	----

Broedvogels van de Reuselse Moeren (Resultaten van een langdurige inven- tarisatie, Lex Peeters	25
--	----

KORTE MEDEDELINGEN:

Een waarneming van twee Kleine Zwanen met een afwijkende pootkleur, Jan van der Winden	39
Gemengd broedgeval Brandgans x Grauwe Gans te Budel-dorplein, Lex Peeters	40

OPROEPEN

Kleine Zwanen met kleurringen, Trinus Haitjema	41
--	----

Perbericht LIMOSA	42
-------------------	----

Natuur- en Milieu-informatiecentrum De Bolster (Tilburg)	43
--	----